

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ALBERT COHEN ΚΕΡΚΥΡΑ

2024 ΕΤΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΕΝΑΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑΣ ΛΟΡΔΟΣ ΥΠΑΤΟΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ
ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ, ΕΠΙΜΕΛΩΣ ΑΓΝΟΗΜΕΝΟΣ:
GEORGE NUGENT-GRENVILLE, 2nd BARON
NUGENT OF CARLANSTOWN, GCMG

Νικόλαος Κ. Κουρκουμέλης, Δρ Ιστορίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ο Τζώρτζ Νιούτζεντ-Γκρένβιλ γεννήθηκε το 31 Δεκεμβρίου 1788 στο Δουβλίνο και πέθανε στις 26 Νοεμβρίου 1850 στο Μπάκιγχαμσιρ (Buckinghamshire), ως δεύτερος βαρόνος Νιούτζεντ του Κάρλανστάουν χωρίς απογόνους, με αποτέλεσμα να πάψει μαζί του και η βαρонеία. Δευτερότοκος γιος του George Nugent-Temple, 1ου μαρκήσιου του Μπάκιγχαμ, και της λαίδης Mary Elizabeth Nugent, μοναχοκόρης και κληρονόμου του Robert Nugent, 1ου κόμη Nugent, σύμφωνα με την διαθήκη του παππού του, διαδέχθηκε την μητέρα του στον τίτλο του βαρόνου. Σπούδασε νομικά στο Κολέγιο Μπρέιζνουζ (*Brasenose*) της Οξφόρδης και διετέλεσε βουλευτής των Ουίγς (Whigs) για την κομητεία του Μπάκιγχαμσιρ, το 1810-1812 για το Μπάκιγχαμ και το 1812-1832, 1847-1850 για το Άιλσμπερι (Aylesbury). Τον Νοέμβριο του 1830 έγινε ένας από τους Λόρδους του Υπουργείου Οικονομικών, όμως τον Αύγουστο του 1832 παραιτήθηκε από τη θέση αυτή, για να αναλάβει Λόρδος Υπάτος Αρμοστής των Ιονίων Νήσων (Lord High Commissioner από τις 12 Νοεμβρίου 1832 μέχρι τις 4 Μαρτίου 1835), απ' όπου και πάλι παραιτήθηκε με την επάνοδο στην εξουσία των Τόρις (Tories), θεωρώντας την διοίκησή του μη συμβατή με την πολιτική τους.¹

Ανήκε στην πτέρυγα των ριζοσπαστών Ουίγς, δυσαρεστώντας τον επίσης μέλος του Κοινοβουλίου, μεγαλύτε-

¹ A. A. D. Seymour, "Grenville, George Nugent, second Baron Nugent of Carlanstown", *Oxford Dictionary of National Biography* (ηλεκτρονική έκδοση), Oxford University Press, XIX Century Fiction, Part I, A-K, Jarndyce, Bloomsbury, 2019. George Barnett Smith, "Grenville, George Nugent (1788-1850", Stephen, Leslie, Lee, Sidney (επιμ.): *Dictionary of National Biography*. τ. 23. Smith, Elder & Co., London, (1890). Μαρία Ασπιώτη, «Ο λόρδος Νιούτζεντ στην Κέρκυρα», *Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρίας Κερκύρας*, 11/ 1974, σ. 94-144. Η ίδια, *Το ανάκτορο των αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου. Η βασιλική έπαυλη Mon Repos*, Σχερία, Κέρκυρα 1964. Isabel Lousada, *Lord George Nugent Grenville: Baron Nugent of Carlanstown (1789-1850) e Portugal*. CLEPUL, Lisboa 2016.

ρο αδελφό του Richard, που διαδέχθηκε τον, Τόρι, πατέρα τους.² Υπήρξε υποστηρικτής της βασίλισσας Καρολίνας του Μπρούνσγουικ³ στη διαμάχη της με τον βασιλέα Γεώργιο Δ' και, προκαλώντας τα πικρόχολα σχόλια του Κάννινγκ,⁴ επισκέφθηκε το 1822 την Ισπανία για να ενισχύσει τον αγώνα των Ισπανών Φιλελευθέρων για τον πολιτικό και οικονομικό εκσυγχρονισμό της χώρας τους. Ήταν πρόεδρος από τον Ιανουάριο του 1826 της τοπικής Εταιρείας του Μπάκιγχαμ κατά της δουλείας και μέλος των Λεσχών (Clubs) Reform και Athenaeum. Υποστήριξε την «Πράξη της μεγάλης μεταρρύθμισης» (Great Reform Act), το 1832 με την οποία άλλαξε το βρετανικό εκλογικό σύστημα και δόθηκε δικαίωμα ψήφου σε άνδρες της μεσαίας τάξης. Το 1848 προσπάθησε να επιτύχει αλλαγές στο ποινικό νόμο για την διεξαγωγή της ποινικής δίκης και την θανατική καταδίκη, και στον σωφρονιστικό κώδικα για τις συνθήκες φυλάκισης, ενώ το 1849 ψήφισε εναντίον των διατάξεων που περιόριζαν στην Ιρλανδία το Habeas Corpus.

Λόγιος, δημοσίευσε το *Portugal, a Poem in two parts*, Longman, Hurst, Rees, et al. London, 1812 και το 1829 με το *Oxford and Locke*, μετείχε στην αντιπαράθεση των σχετικών απόψεων του Dugald Stewart. Το 1854 κυκλοφόρησε το *Some Memorials of John Hampden: His Party And His Times*, που κρίθηκε ευνοϊκά από τον Thomas Babington Macaulay στο *Edinburgh Review* και αρνητικά από τον Robert Southey στο *Quarterly Review*, με αποτέλεσμα να προκληθεί έντονη αλληλογραφία. Το 1832 κυκλοφόρησε το *Legends of the Library at Lillies* και το 1845-6 το δίτομο οδοιπορικό *Lands Classical and Sacred*.⁵ Παράλληλα δημοσίευσε σε φυλλάδια τις απόψεις του για πολιτικά, κοινωνικά και εκκλησιαστικά θέματα. Στις 6 Σεπτεμβρίου 1813, νυμφεύθηκε, τον παιδικό του έρωτα, την Anne Lucy, δεύτερη κόρη του αντιστράτηγου Vere Poulett,⁶ οι ιδιοκτησίες του οποίου συνόρευαν με εκείνες των Nugent-Temple.⁷

Σε αυτή την μελέτη μας θα παρακολουθήσουμε τα γεγονότα της αρμοστείας του, όπως περιγράφονται στην Κρατική εφημερίδα του Ιονίου Κράτους και στις Πράξεις της Ιονίου Γερουσίας.

Συνοδευόμενος από την σύζυγό του και δυο από τις αδελφές της έφθασαν στην Κέρκυρα στις 18/30 Νοεμβρίου 1832.⁸ Τους υποδέχθηκαν στην Κόντρα-φόσσα οι εκπρόσωποι της Άγγλο-Ιόνιας διοίκησης του προτεκτοράτου και στις παρυφές της τάφρου οι αποκλεισμένοι από την λειτουργία του κράτους πολίτες. Οι Επτανήσιοι μετά την αυταρχική διοίκηση των δυο προηγούμενων αρμοστών Μάιτλαντ⁹ και Άνταμ,¹⁰ είχαν εναποθέσει πολλές ελπίδες για αλλαγές στον νέο Λόρδο Ύπατο Αρμοστή, που η φήμη του τον ανέφερε ως φιλελεύθερο, φιλάνθρωπο και βαθύτατα καλλιεργημένο. Η δίγλωσση (Ελληνικά και Ιταλικά) Προκήρυξή του, που δημοσιεύθηκε την επομένη στην Κυβερνητική εφημερίδα και κυκλοφόρησε και σε μονόφυλλο, δημιούργησε κλίμα έντονης αισιοδοξίας για την αποκατάσταση των θεσμών, που παρά την ιδρυτική συνθήκη της 5^{ης} Νοεμβρίου 1815 ν.η. είχαν διαταραχθεί από την αρχή της λειτουργίας του προστατευόμενου κράτους.¹¹

«...Το να καλλιεργήται εθνικόν φρόνημα ανεξαρτησίας δεν είναι διόλου ασυμβίβαστον με το χρέος της ευγνωμοσύνης και της στενής αφοσιώσεως της χρεωστούμενης εις την εκ μέρους δυνατού Κράτους παρε-

² Richard Temple-Nugent-Brydges-Chandos-Grenville, 1st Duke of Buckingham and Chandos KG, PC (1776 –1839), Earl Temple από το 1784 έως το 1813 και Marquess of Buckingham από το 1813 έως το 1822.

³ Caroline von Braunschweig-Wolfenbüttel, 1768-1821.

⁴ George Canning, FRS, 1770-1827.

⁵ By Lord Nugent, In two volumes, London, Charles Knight & Co, Ludgate Street, 1846.

⁶ Νεώτερος γιός του Vere Poulett, 3rd Earl Poulett.

⁷ Robert Gibbs, *Worthies of Buckinghamshire and men of note of that county*, Aylesbury, 1888. Ο ίδιος, *The Buckinghamshire Miscellany, a series of concise and interesting articles illustrative of the history, topography and archaeology of the County of Buckingham*, Bucks Advertiser & Aylesbury News, Aylesbury, 1891.

⁸ *Εφημερίς του Ενωμένου Κράτους των Ιονικών Νήσων / Gazzetta degli Stati Uniti delle Isole Jonie* αρ.101 της 19ης Νοεμβρίου/1ης Δεκεμβρίου 1832, σ. 6.

⁹ Lt Gen. Sir Thomas Maitland GCB, GCMG, KCH, 1760-1824.

¹⁰ Lt Gen. Sir Frederick Adam, GCB, GCMG, 1781-1853.

¹¹ *Εφημερίς-Gazzetta*, ο.π., σ. 7-9.

χομένην προστασίαν, ούτε είναι ασυμβίβαστον με τας αδιαλύτους σχέσεις, οποίαι πρέπει να διατηρώνται και τας οποίας θα είναι διά παντός χρέος μου να διατηρήσω απαραβιάστους και αμεταβλήτους μεταξύ όλων και εκάστης Νήσου του Ενωμένου τούτου Κράτους και της Προστάτιδος Κυβερνήσεως της Μεγάλης Βρεταννίας. Η ιστορία σας ενθυμίζει τας δυστυχίας σας, και ενθυμίζει επίσης ότι αυτά επήγαζαν από τα ελαττώματα των προστατών σας. Όλα σας τα σφάλματα ανήκουν εις αυτούς, όλα αι αρεταί σας εστάθησαν και είναι καθαυτό εδικαί σας. Σεις τώρα είσθαι υπό την προστασίαν μεγάλου και ελευθέρου λαού, όστις ηξεύρει και την ελευθερίαν του να αγαπά και την των άλλων να σέβεται. Σας προσκαλώ λοιπόν δι' όσον χρεωστείτε εις την Πατρίδα σας, εις τον χαρακτήρα σας και εις τους απογόνους σας να με βοηθήσετε εις την συντήρησιν αυτού του εθνικού φρονήματος και όποιος με βοηθήση περισσότερο να καλλιεργήσω αυτό το φρόνημα, αυτός θα νομίζεται ο καλλήτερος πολίτης. Ουσιωδέστατον όμως μέρος της πολιτικής ελευθερίας είναι η θρησκευτική ελευθερία. Η επικρατούσα θρησκεία του λαού πρέπει υπέρ πάντων να σεβάζεται, κι κανείς δεν θα δείξει προς αυτήν μεγαλύτερον σέβας, όσον εγώ ο ίδιος. Αλλ' εις παν είδος λατρείας του Θεού χρεωσείται σέβας και εντελής ελευθερία. Η θρησκευτική ελευθερία είναι εν των πρώτων πολιτικών δικαιωμάτων, όθεν ενώ θα φυλάττω απαραβιάστα τα προνόμια και την αξιοπρέπειαν της εθνικής πίστεως σας δεν θα συγυρήσω ποτέ εις κανένα διαφορετικού δόγματος να βιασθή ώστε να συμμορφωθή κατά το φαινόμενον, ή να πειραχθή, ή να καθυβρισθή εις την ελευθέραν πράξιν της ίδιας του λατρείας. Τοιουτοτρόπως με την βοήθειαν της Γερουσίας και όλου του λαού επιθυμώ να εκπληρώσω τα χρέη μου. Θα νομίσω ευτυχίαν μου, ως καθήκον του Επαγγέλματος οπού έχω, το να προσπαθήσω να εκτελέσω τοιουτοτρόπως τα χρέη μου, ώστε, αν δυνατόν, να μην ευρεθή κανείς μεταξύ των συμπολιτών σας, του οποίου τα συμφέροντα, αν έχη συμφέροντα, να μείνουν αμελημένα, ή του οποίου αι ζημίαι, αν έπαθεν τοιαύτας, να μην θεραπευθούν, άμα οπού γίνουν εις εμέ προσηκόντως γνωστά. Θα δέχομαι πάντοτε με ευχαρίστησιν τας τοιαύτας πληροφορίας. Εγώ τας περιμένω από εσάς, υπαγορευμένας από εκείνο το αίσθημα, με το οποίον τα μόνα ευυπόληπτα υποκείμενα ημπορούν να τας δώσουν ειλικρινώς. Επειδή ειλικρινώς εγώ θα υποστηρίξω τα συμφέροντά των και θα θεραπεύσω τας ζημίας των....».

Συνεπής με τις δηλώσεις του ο Νιούτζεντ καθιέρωσε τις συναντήσεις του με τους πολίτες σε εβδομαδιαία βάση κάθε Δευτέρα και Σάββατο,¹² δημιουργώντας ένα νέο κλίμα στις σχέσεις Προστασίας και προστατευομένων. Εμπνευσμένος από το παράδειγμα ακολούθησε και ο Πρόεδρος της Γερουσίας.¹³ Οι Επτανήσιοι ανταποκρίθηκαν στην καλή θέληση του Αρμοστή με ενθουσιασμό, που μέχρι τότε δεν είχε εκφραστεί σε καμιά περίπτωση, τιμώντας το αξίωμα και την προσωπικότητα που το κατείχε.¹⁴ Όπως χαρακτηριστικά ανέφερε ανταπόκριση της Κρατικής

¹² *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 102 της 26ης Νοεμβρίου/ 8ης Δεκεμβρίου 1832, σ. 8: «Σήμερον η Αυτού Εξοχότης ο Λόρδος Μέγας Αρμοστής ο Εντιμότατος ΛΟΡΔ ΝΟΥΥΓΕΝΤ έδωσεν τας ώρας 11 π.μ. υποδοχήν εις το Παλάτιον του Αγ. Μιχαήλ και Αγ. Γεωργίου. Ο καιρός κατ' ευτυχίαν ήτο καλός και η συρροή των υποκειμένων οπού επήγαν να προσφέρουν εις την Α.Ε. τας τους προθύμους αυτών σεβασμούς ήτον, παρά κάθε άλλην περίστασιν, καθ' υπερβολήν υπεράριθμος και διήρκησεν υπέρ τας 3 ώρας. Τα ειρημένα υποκείμενα απερνώντας το οίκημα του Θρόνου εισήρχοντο εις το Δωμάτιον της επισκέψεως διά να κάμουν τον προσήκοντα χαιρετισμόν και εις την Λαϊδην Νούγγεντ, ητις εκάθητο εκεί με τας δυο κυρίας Πούλεττ...».

¹³ Στις 20 Δεκεμβρίου 1833, έγινε η σχετική ανακοίνωση, *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 156 της 9/21 Δεκεμβρίου 1833, σ.4.

¹⁴ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 103 της 3ης/15ης Δεκεμβρίου 1831 σ. 9. «Αφού ετελείωσεν η υποδοχή την οποίαν η Αυτού Εξοχότης ο Λ[όρδος] Μ[έγας] Α[ρμ]οστής έδωσεν το περασμένον Σάββατον, ήτις ως αναφέραμεν εις το προηγούμενον φύλλον της Εφημερίδος μας εστάθη τα μέγιστα πολυάριθμος, οι πολίται εμπνευσμένοι από τον θερμότερον ενθουσιασμόν, υπέρ του λαμπρού τούτου υποκειμένου, δια τας ήδη γνωστάς εκφράσεις του, αι οποίαι προμηνούν την μελετωμένην παρ' αυτού διεύθυνσιν των υποθέσεων τούτου του Κράτους, δια τους ευγενικούς και αξιέραστους ενταυτ τρόπους του, και δια τας ελπίδας οποίας ενσπείρει εις τα στήθη του καθενός η μεγαλοφυΐα και ευθύτης των αρχών του, ηθέλησαν να δείξουν αυτά τα αισθήματά των με όλον το ξεθύμασμα που η περίστασις απαιτούσε και ο καιρός εσυγχωρούσε. Επειτα από τα διάφορα συναθροίσματα του λαού υπό το εξώστυγον του Παλατίου ο οποίος έκαμνε να αντηχή η ατμόσφαιρα από τας δια τον Λορδ Νουγγεντ ζητωκραυγίας και άλλας ενδείξεις χαράς, το αυτό εσπέρας όλη η πόλις εφωτίσθη δια μιας χωρίς την παραμικράν προμελέτην. Πλήθος πολιτών μεταξύ των οποίων ευρίσκοντο πολλοί συνήγοροι και έμποροι, επήγαν εις το παλάτι με αναμμένας λαμπάδας, και φωναίς χαράς αντιβούσαν πανταχόθεν. Ο Λορδ και η Λαϊδη Νούγγεντ επαρρησιάσθησαν εις το εξώστυγον δια να τους ευχαριστήσουν και να τους αποχαιρετίσουν, το πλήθος όμως δεν ηθέλησεν να αναχωρήση εωσού επέτυχεν το ποθούμενον, δηλαδή να συνοδεύσει την Αυτού Εξοχότητα εις το θέατρον, και με την αυτήν τάξιν και τον αυτόν ενθουσιασμόν να τον ξαναφέρει στο Παλάτι από το θέατρον αφού ετελείωσεν

Εφημερίδας από την Ζάκυνθο: «...Ποτέ δημόσιον έγγραφον δεν διήγειρεν εις τας ψυχάς τούτων των εγκατοίκων τόσην χαράν και τόσον χρηστάς ελπίδας, όσον η Προκήρυξις της ειρημένης Αυτού Εξοχότητος...».¹⁵ Με παρόμοιου χαρακτήρα εκδηλώσεις χαράς και οι υπόλοιπες ομόσπονδες διοικήσεις των νησιών διατύπωσαν την συμμετοχή τους σε αυτή την πρωτόγνωρη πολιτική κατάσταση.¹⁶

Στις 11 Ιανουαρίου 1833 η Ιόνιος Γερουσία παρέλαβε επιστολή του Αρμοστή με την οποία της πρότεινε την ανάκληση της Πράξεως «αιφυγίας» και την απονομή αμνηστείας στους Επτανήσιους αγωνιστές της Επανάστασης του 1821¹⁷ και την επομένη ψήφισε και δημοσίευσε την σχετική Πράξη με την οποία αμνήστευε τους εξορισμένους και έπαυε την παρεπόμενη ποινή δήμευσης των περιουσιών τους.

Προς την Αυτού ΥΨΗΛΟΤΗΤΑ τον Πρόεδρον της ΒΟΥΛΗΣ κτλ κτλ

Παλάτιον του Αγίου Μιχαήλ και Αγίου Γεωργίου

11 Ιανουαρίου 1833 ε.ν.

Υψηλότητα

Λαμβάνω την τιμήν να προσκαλέσω την προσοχήν σας εις την Προκήρυξιν της Ιονικής κυβερνήσεως ημερολογημένης τας 18 Ιουλίου 1821, δια της οποίας εξωρίσθησαν τα επτά ακόλουθα υποκείμενα, Κωνσταντίνος Μεταξάς, Ι. Φωκάς, Ανδρέας Μεταξάς, Ευαγγέλης Μεταξάς, Διονύσιος Σεμπρικός, Παναγιώτης Στρούσας και Μιχαήλ Κουτουφάς, και των οποίων εδημεύθησαν τα αγαθά, διότι είχαν λάβει μέρος εις τον αγώνα οπού τότε υπήρχε μεταξύ των Ελλήνων και της Πόρτας.

Δεν αμφιβάλλω ΥΨΗΛΟΤΑΤΕ ότι η πολυχρόνιος αυτή εξορία κατά την γνώμην σας και κατ' εκείνην όλων των συμπολιτών σας αντεποκρίθη αποχρώντως εις τον σκοπόν οπού την κατέστησαν αναγκαίαν. Αυτή η πεποίθησις με περεκίνησεν να καθυποβάλω εις την σκέψιν της ΥΨΗΛΟΤΗΤΟΣ σας και της Εκλαμπροτάτης Βουλής¹⁸ την χρείαν και την αρμοδιότητα του να ανακαλεσθούν με Πράξιν αμνηστείας τα ειρημένα υποκείμενα εις την Πατρίδα των και να τους επιστραφούν όσα αγαθά των δεν απέρασαν εις χέρια ιδιαιτέρων υποκειμένων.

Εχω την τιμήν να ημαι
Της Υμετέρας ΥΨΗΛΟΤΗΤΟΣ
Ευπειθέστατος Δούλος
(υπ.) ΝΟΥΓΕΝΤ

Την επομένη ακολούθησε η θετική αντίδραση της Γερουσίας:

το δράμα. Η Αυτού Εξοχότης καθ' όλον το διάστημα οπού ευρίσκετο εν τω μέσω αυτής της συνοδείας των πολιτών, επροπατούσεν ασκεπής, σεβόμενος τοιουτοτρόπως το αίσθημα της γενικής αγαλλιάσεως τόσον δυνατά και ομόφωνα εκφρασμένον. Μεταξύ της γενικής φωτοχυσίας ήτον αξιοσημείωτος η Λέσχη των ευγενών εις την οδόν των Υδάτων, η οποία ήτον με πολλή χάριν στολισμένη. Τρία από τα κατά την Σπιανάδα παράθυρά της παράστεναν διαφανείας εις τας οποίας ήταν γραμμένα αι ουσιωδέστεραι περίοδοι της προκηρύξεως της Αυτού Εξοχότητος, περίοδοι οι οποίαι δια παντός, θα μείνουν ανεξάλειπτοι από την μνήμην του Ίονος Πολίτου. Ένας μουσικός σύνδεσμος μέσα εις την ειρημένην Λέσχην έκαμνε ζωηρότεραν την γενικήν ευθυμίαν. Εις αυτήν την περίστασιν ετυπώθησαν και διεμοιράσθησαν ποιήσεις τινές εις την Γραικικήν γλώσσαν.

¹⁵ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 104 της 10ης/ 24ης Δεκεμβρίου 1832, σ. 7.

¹⁶ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 106 της 24ης Δεκεμβρίου 1832/ 5ης Ιανουαρίου 1833, σ.7. Αρ. 110 της 21ης Ιανουαρίου/ 2ας Φεβρουαρίου 1833, σ. 3.

¹⁷ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 107 της 31ης Δεκεμβρίου 1832/ 12ης Ιανουαρίου 1833, σ. 6-7. Atti emanati dal Terzo Parlamento degli Stati Uniti delle Isole Jonie sotto la Costituzione del 1817 durante la sua [...] Corfu Nella Stamperia del Governo [...], Πράξις της Κυβερνήσεως αρ 1.

¹⁸ Για την χρήση των όρων Βουλή-Γερουσία-Νομοθετική Συνέλευση βλ. Νικόλαος Κ. Κουρκουμέλης, «Πολιτική και κοινωνική σύνθεση της Ιονίου Γερουσίας» Βουλή των Ελλήνων-Ακαδημία Αθηνών, *Πρακτικά επιστημονικού συνεδρίου: Η Ένωση της Επτανήσου με την Ελλάδα*, 1864 - 2004, τ. Α', Ιστορία, σ.167-182.

Κορφοί 12 Ιανουαρίου 1833 ε.ν.

ΜΙΑΟΡΑ

Η Πράξις της Ιονικής ουδετερότητος εις τον καιρόν του Ελληνικού Πολέμου προήλθεν από την Πολιτικήν θέσιν την οποίαν εις εκείνην την περίστασιν ανεδέχθη η Προστατεύουσα τούτο το Κράτος Αυλή.

Τα αυστηρά μέτρα οπού προήγαγεν αυτή η Πράξις κατά των παραβατών των διατάξεών της, ήτο μια συνέπεια της δημοσιεύσεώς της και του πνεύματος που την υπαγόρευσεν.

Η ΒΟΥΛΗ αισθάνεται υπέρμετρον ευχαρίστησιν ακυρώνοντάς την, και παρακαλεί με το μέσον μου την Υμετέραν ΕΞΟΧΟΤΗΤΑ να δεχθή τας εξόχους και σεβαστάς ευχαριστήσεις της διότι επιταχύνετε με την Διακοίνωσιν των 11 του τρέχοντος, με την οποίαν με ετιμήσατε, μίαν απόφασιν πολλά σύμφωνον με τας αρχάς οπού πρεσβεύετε.

Εχω την τιμήν να ημαι της Υμετέρας Εξοχότητος ΜΙΑΟΡΑ
Ταπεινότατος, Ευπειθέστατος δούλος
ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Εκδοθείσα κατά το 16.ον άρθρον, Τμήμα 3.ον, Κεφάλαιον 2.ον του Χάρτου του Πολιτεύματος των 1817, ήτις αμαυρώνει την Μ' Πράξιν της Πρώτης Γερουσίας και χαρίζει αμνηστειάν εις τους εξορισθέντας με την Προκήρυξιν της ΒΟΥΛΗΣ των 18 Ιουλίου 1821 ε.ν.

Κορφοί 12 Ιανουαρίου 1833 ε.ν.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Κατά την Διακοίνωσιν της Αυτού Εξοχότητος του Λόρδ Μεγάλου ΑΡΜΟΣΤΟΥ ημερολογημένην τας 11 τρέχοντος, καθόσον διαρκεί η διακοπή της ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ, κατά την έννοιαν του Αρθρου 16.ου του Τμήματος 3.ου Κεφαλαίου 2.ου του Χάρτου του Πολιτεύματος, τη εξουσία της Αυτού Υψηλότητος του ΠΡΟΕΔΡΟΥ και της εκλαμπροτάτης ΒΟΥΛΗΣ, και τη επικυρώσει της Αυτού Εξοχότητος του Λορδ Μεγάλου Αρμοστού του ΒΑΣΙΛΕΩΣ του Προστάτου, νομοθετούνται και διορίζονται τα ακόλουθα:

Αρθ. 1. Η Μ' Πράξις της Πρώτης ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ των 2 Απριλίου 1822 ακυρούται.

Αρθ. 2. Οι ονομαζόμενοι Κωνσταντίνος Μεταξάς, Ι. Φωκάς, Ανδρέας Μεταξάς, Ευαγγέλης Μεταξάς, Διονύσιος Σεμπρικός, Παναγιώτης Στρούσας και Μιχαήλ Κουτουφάς ήδη εξωρισμένοι με την προκήρυξιν της ΒΟΥΛΗΣ των 18 Απριλίου 1821, ξαναβάλλονται εις την κατάστασιν οποίαν πρότερον εχάιροντο.

Αρθ.3. Αυτοί ημπορούν να ξαναεπιστρέφουν εις οποιον μέρος της Ιονικής Επικρατείας ανήκουν και να ξαναλάβουν τα δημευμένα αγαθά των, εκτός ανίσως η Κυβέρνησις δεν επούλησεν απ' αυτά ή δεν εχάρισεν εις κανένα μερικόν.

Αρθ.4. Η παρούσα Πράξις οπου θα τυπωθή εις την Νεοελληνικήν και Ιταλικήν γλώσσαν, και θα δημοσιευθή προς κοινήν ειδοποίησιν, θα είναι εις αυτούς ως υπόμνημα του Διαβατηρίου των και των ανωειρημένων πολιτικών δικαιωμάτων τους....

Η Πράξις αυτή επικυρώθηκε, σύμφωνα με το Σύνταγμα, από το 4ο Κοινοβούλιο στις 2 Μαΐου 1833 ν.η.¹⁹

Στο μεταξύ συνέβησαν και άλλα γεγονότα που αύξησαν την δημοτικότητα του Νιούτζεντ. Την Παρασκευή 6/18 Ιανουαρίου 1833, όπως είχε αναγγελθεί, κατέπλευσε στην Κέρκυρα η φρεγάτα Μαγαδασκάρη στην οποία επέβαινε ο νεοεκλεγμένος βασιλεύς της Ελλάδος Όθων με τα μέλη της Αντιβασιλείας και τους απεσταλμένους των Ελλήνων Ανδρέα Μιαούλη, Κώστα Κ. Μπότσαρη και Δημήτριο Κολιόπουλο (Πλαπούτα). Σταδιακά συγκεντρώθηκε στο λιμάνι στόλος 36 πλοίων που μετέφερε το βαναρικό στρατιωτικό σώμα, που θα συγκροτούσε τον πυρήνα του νέου ελληνικού βασιλικού τακτικού στρατού.²⁰ Οι φιλοφρονήσεις του Νιούτζεντ στον Έλληνα βασιλέα κατά την διαμονή του μέχρι και την αναχώρησή του την Τρίτη 10/22 Ιανουαρίου 1833, ενθουσίασαν και πάλι τους Ιονίους με την λεπτότητα και τον σεβασμό που εκτέθηκαν. Από τα χαρακτηριστικότερα συμβάντα ίσως ήταν εκείνο στο Σκριπερό όπου ο Όθων και ο Νιούτζεντ προσέφεραν αυτοπροσώπως ψωμί, τυρί και κρασί στους κατοίκους που τους επεφημούσαν στο πανδοχείο, όπου κατέλυσαν κατά την περιήγηση στην κερκυραϊκή ύπαιθρο, το ότι ο Αρμοστής κράτησε τον αναβολέα για να ανέβει ο νεαρός Βασιλεύς στο άλογο, καθώς επίσης η προσέλκυση του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος των Κερκυραίων από τον νεαρό υπασπιστή Δημήτριο Μπότσαρη «υιό του αθανάτου Μάρκου», με τον οποίον αισθάνονταν ότι έχουν ιδιαίτερους δεσμούς αφού είχε γεννηθεί εκεί.²¹

Οι πρωτοβουλίες όμως δεν περιορίστηκαν σε αυτά. Στις 14/26 Ιανουαρίου 1833 η Γερουσία παρέλαβε επιστολή του Αρμοστή, με την οποία πρότεινε την σύσταση επιτροπής που θα διευκόλυνε και θα ενθάρρυνε την δημοσίευση «φιλολογικών συγγραμμάτων».²² Κατόπιν αυτών η Γερουσία συνέστησε επιτροπή με τους: «Α. Κόνδαρη, Γ. Φορέστην, Δρα Ι. Γεννατάν, Δρα Κ. Ασώπιον, Ιεροδιάκονον Ν. Βάμβαν, Π. Πετρίδην, Δρα Γ. Ιωαννίδην» και στις 6/18 Φεβρουαρίου εξέδωσε Πράξη με την οποία καθόριζε τις αρμοδιότητές της. Αυτή, ουσιαστικά, συνιστά την πρώτη παρέμβαση του Αρμοστή στα εκπαιδευτικά του Κράτους.²³

ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ . ΑΠΟΦΑΣΙΣ ,
Κορφοί, 6 Φεβρουαρίου 1833 ε.ν.
Επ' ωφελεία της Δημοσίου Εκπαιδεύσεως.
Αποφασίζεται.

Αρθ. 1ον. Η επί των τυπογραφικών εκδόσεων εκλεχθείσα επιτροπή με την Πράξιν 17 του παρελθόντος Ιανουαρίου λαμβάνει την εξουσίαν να επαγρυπνή εις την δημοσίευσιν παντός είδους φιλολογικών πονημάτων διά να γίνωνται πλέον ολιγοέξοδα και συντελεστικώτερα.

Αρθ. 2ον. Αυτή θα ανοίξει το στάδιον εις την ευγενή άμμιλαν, ήτις τείνει να πολλαπλασιάση εις

¹⁹ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 124 της 29ης Απριλίου / 4ης Μαΐου 1833, σ. 6-7.

²⁰ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 108 της 7ης /19ης Ιανουαρίου 1833, σ. 6-7. Αρ. 109 της 14ης/26ης Ιανουαρίου 1833, σ. 3-4.

²¹ Νικόλαος Κ. Κουρκουμέλης, «Οι Μποτσαρέοι στην Κέρκυρα (1804-1811)», Πρακτικά Συνεδρίου *Του Μάρκου και των Γραμμάτων. Σύμμεκτα. Γιατί ο Μάρκος (Μπότσαρης) διγούσε για τα Γράμματα*, Γενικά Αρχεία του Κράτους Ευρυτανίας, Καρπενήσι 17-18 Δεκεμβρίου 2023, (εκδίδεται).

²² *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 111 της 28ης Ιανουαρίου/ 9ης Φεβρουαρίου 1833, σ.4: «...Ιδών τας δυσκολίας υπό τας οποίας ευρίσκεται η τύπως φιλολογικών πονημάτων και η αυτών δημοσίευσιν εις το Κράτος τούτο, εξαίρέτως καθόσον αφορά τα μεγάλα έξοδα οπου απαντούν οι καταγινόμενοι με την έκδοσιν τούτων, σπεύδω να συστήσω εις την Εκλαμπροτάτην Βουλήν, να λάβη υπό την άμεσην σκέψιν την αρμοδιότητα του να διωρίση μίαν Επιτροπήν συνθεμένην από άνδρας βίου και χαρακτήρος φιλολογικού, επί σκοπώ να ετοιμάση μίαν γενικήν αναφοράν περί αυτού του υποκειμένου αποβλέπουσα να ευκολύνη και να ενθαρρύνη την δημοσίευσιν φιλολογικών συγγραμμάτων εις το Κράτος τούτο συμμορφουμένη προς τα προβλέψεις του 4 του Αρθρου 7 Τμήματος του Πολιτεύματος ΝΟΥΤΕΝΤ . Προς την Α Υ τον Πρόεδρον της Βουλής.

²³ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 111 της 28ης Ιανουαρίου/ 9ης Φεβρουαρίου 1833, σ. 5. Atti emanati dal Terzo Parlamento degli Stati Uniti delle Isole Jonie sotto la Costituzione del 1817 durante la sua [...] Corfu Nella Stamperia del Governo[...].

τους πολιτισμένους τόπους τα γεννήματα της εθνικής ευφυΐας μεταχειριζομένη μίαν έλλογον και αφιλοπρόσωπον κρίσιν, ικανήν να διαχύση τα φώτα, και να διαδώση την μάθησιν.

Αρθ.3ον. Τα γράμματα επειδή είναι οι παρακαταθηκάριοι και οι διανομείς της γνώμης των λαών -και ο τύπος επειδή αποκαθίσταται ο εγγυητής της αξίας της και της επιρροής της- δια τούτο η ειρημένη επιτροπή χρεωστεί, ενώ συγχωρεί εις ένα συγγραφέα να εξηγήση με την μεγαλύτεραν ελευθερίαν τους στοχασμούς του, να απαγορεύη την δημοσίευσιν όσων ημπόρουν καθ'οιονδήποτε τρόπον να είναι επιβλαβή εις την θρησκείαν -ή επιζήμια εις την ηθικήν- είτε να αποβλέπουν προσωπικά συμφέροντα ενός ατόμου ή να πειράζουν την αιδώς- ή να ταράζουν την δημόσιαν ησυχίαν και την κοινωνικήν τάξιν.

Αρθ.4ον. Μία Ελληνική Εφημερίς θα κοινολογεί περιοδικώς τας προόδους της Ιονικής Βιομηχανίας, του Εμπορίου, της Γεωργικής, της Οικονομίας και των Τεχνών -και θα συστηθή μια μερική Τυπογραφία δια να της ευκολύνη τα μέσα και να πολλαπλασιάξη και να εκτείνη, εκ μέρους της, τους πόρους της κοινωνίας εις ωφέλειαν της δημοσίου αγωγής.

Αρθ.5ον. Η Βουλή θέλει αποφασίσει δια τα λεπτομερή περιστατικά αυτού του υποκειμένου, κατά τας αναφοράς οπού εις το εξής θα της καθυποβάλλει η ειρημένη επιτροπή.

Η παρούσα θα τυπωθή εις δυο γλώσσας την Νεοελληνικήν και την Ιταλικήν και θα δημοσιευθή προς κοινήν ειδοποίησιν

ΘΕΟΤΟΚΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Εδ. Στ. Βαΐνες

Εξαπορ. Της ΒΟΥΛΗΣ εις το Γ[ενικόν] Δ[ιαμέρισμα]

ΝΟΥΓΕΝΤ

ΛΟΡΔ ΜΕΓΑΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ

Γ. Κινγ

Εξαπορ. του Λ. Μ. Α.

Τα αρχαιολογικά ευρήματα που βρέθηκαν κατά την διάρκεια εκτέλεσης στρατιωτικών έργων στο νησί Βίδο, οδήγησαν τον Αρμοστή στην πρόταση προς την Γερουσία ίδρυσης Αρχαιολογικού Μουσείου. Αυτή συνέστησε επιτροπή την οποία αποτέλεσαν οι: Ιωάννης Κρώφορντ, Στάμος Γαγκάδης, Ανδρέας Μουστοξύδης και Παύλος Προσαλέντης και στη συνέχεια εξέδωσε την εξής ιδρυτική πράξη:²⁴

ΕΝ ΤΗ ΒΟΥΛΗ . ΑΠΟΦΑΣΙΣ ,

Κορφοί, 16 Φεβρουαρίου 1833 ε.ν.

Επί σκοπώ να ευκολυνθή η σύστασις καθιδρυμάτων αρχαιολογίας, ως βοηθητικών καταστημάτων της Δημοσίας Εκπαιδεύσεως.

Αρθ.1. Συσταίνεται εις τους Κορφούς ένα Ιονικόν Μουσείον

Αρθ.2. Ο διωρισμένος τόπος δι' αυτό το κατάστημα θα σχηματίζει μέρος εκείνου του Σχολείου των Ωραίων Τεχνών.

Αρθ.3. Κάθε πράγμα οπού θα κρίνεται ότι είναι προϊόν τεχνών ή βιομηχανίας των αρχαίων χρόνων θα φυλάττεται εκεί.

²⁴ Εφημερίς-Gazzetta, αρ. 112 της 4ης /16ης Φεβρουαρίου 1833, σ.3-4.

Αρθ.4. Τα αρχεία και όσα ιδιαίτερα υποκείμενα τύχη να έχουν τοιαύτα είδη υπό φύλαξιν τους ανήκοντα εις την Κυβέρνησιν ή εις το Επιχώριον δικαίωμα καμμιάς των Επτά Νήσων , θα τα παραδώσουν εις την επιφορτισμένην με την Διεύθυνσιν του ειρημένου καταστήματος Επιτροπήν.

Αρθ.5. Οσοι εις το Κράτος τούτο τύχη να έχουν παρόμοια είδη, ως ιδιαίτερον τους ιδιοκτησίαν, ημπορούν να τα καταθέσουν εις το Μουσείον, δια να φυλαχθούν όσον καιρόν θελήσουν, και να τα ξαναλαμβάνουν οπίσω εις κάθε τους αναζήτησιν.

Αρθ.6. Από του νυν και εις το εξής κάθε πράγμα τοιούτου είδους οπού κατά τύχην ή από μίαν επίτηδες έρευναν ημπορούν να ανακαλυφθή θα κατατεθή εις το Μουσείον δια να φυλαχθή και θα επιστραφή εις τον οικοκύριόν του κάθε φορά οπού τα ζητήσει.

Αρθ.7. Κανένα από τα παρακαταθεμένα είδη εις το Μουσείον, ή μη παρακαταθεμένα δεν ημπορεί από τώρα και εις το εξής να εξέλθη από τα Ιονικάς Νήσους χωρίς να βασταχθή εις το ειρημένον κατάστημα ένα αντίτυπον.

Αρθ.8. Θα παρθούν ακολούθως τα αναγκαία μέτρα ώστε να βαλθούν εις πράξιν μέτρα συντελεστικά να γίνουν εις διάφορα μέρη της Εθνικής Επικρατείας εξωρύξεις προς πλουτισμόν του Μουσείου από αρχαιότητας αναφερομένας εις την καθίδρυσίν του, δια να κατασταθούν ωφέλιμοι εις την σπουδήν των Τεχνών εις το Ιονικόν Κράτος.

Αρθ.9. Τα δικαιώματα των κητόρων τόσον των γαιών οπού ήθελαν γίνει ανάλογοι έρευναι τόσον των ειδών οπού ημπορούν να ευρεθούν εκεί θα σεβαστούν κατά τους περί αυτών Νόμους.

Αρθ.10. Θα ονοματισθούν εις τας Μεσημβρινάς Νήσους του Κράτους Μέλη αντεπιστέλλοντα της ειρημένης επιτροπής, από ανθρώπους πεπαιδευμένους, εις τους οποίους θα στέλλονται αι αναφερόμεναι εις την επιφόρτισίν τους καθοδηγήσεις.

Αρθ.11. Η Επιτροπή θα απασχολήσει με το μέσον της Ιονικής Εφημερίδος τον ζήλον της εις το να προσκαλέση τον πατριωτισμόν όσων κατά το παρόν έχουν αρχαιότητας εις ωφέλειαν του εθνικού Μουσείου και να διεγείρουν εις τα άλλας Νήσους την επιθυμίαν ερευνών, οποίαι να τείνουν εις τον αυτόν σκοπόν.

Αρθ.12. Η Βουλή επιφυλάττεται να εγκρίνει κάθε άλλο μέτρον, αποβλέπον εις το ειρημένον κατάστημα, επ' αναφορών της Επιτροπής εις την οποίαν αυτό εμπιστεύθη.

Η παρούσα θα τυπωθή εις δυο γλώσσας την Νεοελληνικήν και την Ιταλικήν και θα δημοσιευθή προς κοινήν ειδοποίησιν²⁵

ΘΕΟΤΟΚΗΣ
ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ
Εδ. Στ. Βάϊνες
Εξαπορ. Της ΒΟΥΛΗΣ εις το Γ. Δ

ΝΟΥΤΕΝΤ
ΛΟΡΑ ΜΕΓΑΣ ΑΡΜΟΣΤΗΣ
Γ. Κινγ
Εξαπορ. του Α.Μ.Α.

Κατά την διενέργεια των εκλογών των Αντιπροσώπων της Δ' Ιονίου Βουλής (14/26 Φεβρουαρίου 1833), με αφορμή τον αποκλεισμό από τους καταλόγους, από τον Έπαρχο Δελλαδέτσιμα προσώπων που είχαν μαζί του αντιδικίες και τον αντιπολιτεύονταν, στο Αργοστόλι, δημιουργήθηκαν μεγάλα προβλήματα στην εκλογική διαδικασία. Υποστηρικτές των αποκλεισμένων καθυβρίζοντας, απειλώντας και εμποδίζοντας τους εκλέκτορες, εισέβαλαν στον

²⁵ Το 1833 ο Νιούτζεντ μετά από τυχαία ευρήματα, επέτρεψε την πραγματοποίηση αρχαιολογικών ανασκαφών στην περιοχή της Παλαιόπολης. *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 123 της 22ας Απριλίου / 4 Μαΐου 1833, σ.5

χώρο της ψηφοφορίας και εξεδίωξαν την εφορευτική επιτροπή. Στη συνέχεια κατέστρεψαν την θύρα παρακείμενου δημόσιου οικήματος, που χρησιμοποιούσε η αστυνομία και απελευθέρωσαν έναν ομοϊδεάτη τους.²⁶ Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο Αρμοστής να απευθύνει στις 16/28 Φεβρουαρίου στον Έπαρχο Δελλαδέτσιμα και τον Τοποτηρητή συνταγματάρχη Κόνιερς (Colonel Conyers) επιστολή, που δημοσιεύθηκε στην Κρατική Εφημερίδα, με την οποία ζητούσε την επανάληψη των εκλογών, την σύλληψη των στασιαστών και την μεταγωγή τους στην Κέρκυρα για να δικασθούν.²⁷

Απτόητος από τα γεγονότα ο Νιούτζεντ στις 18 Φεβρουαρίου 1833 ν.η. επέβαλε στην Γερουσία (που κωλυσιεργούσε να απαντήσει στην πρότασή του της 5^{ης}/17^{ης} Δεκεμβρίου 1832), την έκδοση απόφασης με την οποία «το οσπήτιον του Αγίου Παντελεήμονος» (θερινή κατοικία των αρμοστών που είχε κατασκευασθεί επί Άνταμ, σήμερα γνωστή ως Μον Ρεπος), παραχωρείτο για την στέγαση του Ιεροσπουδαστηρίου.²⁸ Οι σπουδαστές θα είχαν την ευχέρεια να χρησιμοποιούν εκτός των κτιρίων και τον ναό του Σωτήρα, ενώ με βιβλία της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης θα δημιουργείτο ειδική βιβλιοθήκη σύμφωνη με τις σπουδές και τα αρμόζοντα ενδιαφέροντά τους. Μέρος του μεγάλου κτήματος το Πανεπιστήμιο θα το χρησιμοποιούσε για την δημιουργία βοτανικού κήπου.²⁹ Στους σχεδιασμούς του Νιούτζεντ ήταν η δημιουργία εκεί πανεπιστημιακού campus με την μεταφορά των πανεπιστημιακών σχολών από το Παλαιό Φρούριο και την κατασκευή οικημάτων για τους καθηγητές και τους σπουδαστές. Το κτήριο της Ακαδημίας θα χρησιμοποιείτο ως κατοικία του στρατιωτικού διοικητή των νησιών. Το σχέδιο μετακίνησης, που τότε φάνταζε δαπανηρό και περιττό, στα τέλη του 1838 το Πανεπιστήμιο αναγκάστηκε να το δεχθεί, να εκκενώσει το κτήριο του Παλαιού Φρουρίου και να μετεγκατασταθεί στους παλαιούς στρατώνες Πασχαλίγου της πύλης Ραϊμόντο.³⁰

Στην ομιλία του τις 6/18 Μαρτίου 1833 στη Νομοθετική Συνέλευση (Assemblea Legislativa) η οποία έγινε στα Ιταλικά, ο Νιούτζεντ εξέφρασε την ελπίδα ότι «... πριν τελειώση ο καιρός των σχέσεων οπού ήρχισαν μεταξύ μας, θα δυνηθώ κατά το Πολίτευμα, και κατά την επιθυμίαν μου, να σας διευθύνω τον λόγον εις την καθαυτό σας γλώσσαν: την γλώσσαν ενός λαού ομογνώμου και ελληνικού. Το Τέταρτον άρθρον του Α΄ κεφαλαίου του Πολιτεύματός Σας λέγει: Η Επικρατούσα εις ταύτας τας Νήσους Γλώσσα είναι η Νεοελληνική: και δια τούτο ομολογείται εδώ, ως υποκείμενον ουσιωδέστατον, ότι η Εθνική Γλώσσα πρέπει να κατασταθῆ το ογληγορώτερον εκείνη μόνη, εις την οποίαν πρέπει να γράφωνται όλαι της Διοικήσεως αι Πράξεις, όλαι αι Κρισολογίαι, και εν συντόμω να ἦναι η μόνη αποδεκτή Γλώσσα εις όλας τας Δημοσίους υπηρεσίας αυτών των Νήσων. Ένα Σύνταγμα Ευγενέστατοι Κύριοι, αφού άπαξ συστηθή, καταστένεται υπόσχεσις προς τον λαόν...».³¹ Πρόκειται για την δεύτερη περίπτωση, μετά εκείνη του Γκίλφορντ, που βρετανός επίσημος προέτρεψε τους Έλληνες βουλευτές και γερουσιαστές που συγκροτούσαν το Ιονικό Κοινοβούλιο να υποστηρίξουν την προγονική τους γλώσσα.³² Ο μνημειώδης λόγος του στόχευσε πολλά φλέγοντα θέματα: Αρχικά στην ανάγκη

²⁶ Παναγιώτης Χιώτης, *Ιστορία του Ιονίου Κράτους από συστάσεως αυτού μέχρις Ενώσεως, έτη 1815-1864*, Τυπογραφείον Επτάνησος, 1877, τ.Β΄, σ.81-82. Ηλίας Τσιτσέλης, *Κεφαλληνιακά Σύμμικτα, Συμβολαί εις την Ιστορίαν και Λαογραφίαν της νήσου Κεφαλληνίας*, Αθήναι 1904, τ. Α΄, σ. 296. Μιράντα Παξιμαδοπούλου-Σταυρινού, *Οι εξεγέρσεις της Κεφαλληνίας κατά τα έτη 1848 και 1849*, Εταιρεία Κεφαλληνιακών Ιστορικών Ερευνών, Αθήνα 1980, σ. 56-57.

²⁷ *Εφημερίς-Gazzetta*, Παράρτημα του υπ. αρ. 112 φύλλου. Κυκλοφόρησε στις 8/20 Φεβρουαρίου 1833, σ. 2-3.

²⁸ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ. 113, της 11ης/23ης Φεβρουαρίου 1833, σ. 5. Μαρία Ασπιώτη, *Το ανάκτορο*, ο.π. Ν(ικόλαος) Κ. Κουρκουμέλης, *Η εκπαίδευση στην Κέρκυρα επί βρετανικής προστασίας*, Σύλλογος προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων, Αθήνα 2003, σ.280-281.

²⁹ Νίκος Κ. Κουρκουμέλης, «Βοτανικοί κήποι στην Κέρκυρα», *Πρίγκηψ φον Πύκλερ-Μούσκαου, Ιόνιο 1836 (Άγγλοι «προστάτες»-Γερμανοί τουρίστες)*, εισαγωγή σχόλια Νίκια Λούντζη, Οι Φίλοι του Μουσείου Σολωμού και επιφανών Ζακυνθίων, Αθήνα 2011, σ.155-210.

³⁰ Ν(ικόλαος) Κ. Κουρκουμέλης, *Η εκπαίδευση*, σ.318.

³¹ *Εφημερίς Έκτακτος*, Κορφοί 7 Μαρτίου 1833 ν.η.

³² Γενικά Αρχεία του Κράτους (Γ.Α.Κ.)/Αρχεία Νομού Κέρκυρας Α.Ν.Κ./Αρχείο Ιονίου Γερουσίας (Α.Ι.Γ.)/Εκπαίδευση, αρ 279 (27 Φεβρουαρίου 1827 ν.η.) Γκίλφορντ προς Κρόφορντ. Κ(ωνσταντίνος) Σολδάτος, «Η εθνική γλώσσα εις την Επτάνησον, με μίαν ανέκδοτον έκθεσιν του λόρδου Γκίλφορντ

της χρησιμοποίησης της ελληνικής γλώσσας στα δικαστήρια, στην κατάρτιση ποινικού κώδικα στα Ελληνικά, στην τελειοποίηση της γλώσσας με τον επικαιροποίησή της ως προς τις ορολογίες, με σαφείς αναφορές στις θρησκευτικές ελευθερίες. Στη συνέχεια ανέδειξε την εμπειρία του στα δημόσια οικονομικά ως ένας από τους λόρδους του θησαυροφυλακίου κάνοντας διεισδυτικότερες παρατηρήσεις για τις προσόδους από το αγροτικό κεφάλαιο και την βιομηχανία και καυτηριάζοντας (χαρακτηρίζοντας τις κλοπή) τις δημόσιες αργομισθίες που απολάμβαναν διάφοροι προσκείμενοι στο Προτεκτοράτο. Γι' αυτό διέταξε όλοι οι μισθοί να επανεξετασθούν και άλλοι να καταργηθούν και λίγοι ως χρήσιμοι να αυξηθούν. Ανήγγειλε επίσης αλλαγές στη δημόσια διοίκηση, τα εκκλησιαστικά και την δικαιοσύνη (όπου διαπίστωσε την ανάγκη αναθεώρησης όλης της διαδικασίας απονομής της και της σύνταξης κωδίκων). Ιδιαίτερη αναφορά έκανε στην δημόσια εκπαίδευση, αποτιμώντας με μεγάλη οξύνοια το μέχρι τότε έργο: «...Ητον η κακοτυχία αυτού του Κράτους να ιδή τινάς των λαμπροτέρων του ελπίδων διαδοχικώς αφανισμένας. Εκείνη της δημοσίου αγωγής εις τους ανωτέρους κλάδους σχολαστικής μαθήσεως, εμαράνθη σχεδόν εις την αρχήν της εξαιτίας του θανάτου το κόμητος Γυίλφορντ. Το άγρυπνον εκείνου πνεύμα, η κηδαιμονούσα ελευθεριότης του, έδωσαν σε αυτόν τον κλάδον της δημοσίου υπηρεσίας ελαστικότητα και δύναμιν, η οποία απενεκρώθη μετά τον θάνατόν του. Τα γράμματα, αι επιστήμαι, τιμώσι την μνήμην του κλαίουσαι επί του τάφου του. Ας την δικαιώσωμεν πραγματοποιούντες το αντικείμενον των κόπων του. Συσταίνω την κατάστασιν της Ακαδημίας εις τας θερμάς και επιμελείς φροντίδας σας. Ως μέρος του ιδίου υποκειμένου, σας προβάλλω να συντρέξετε με την Βουλήν εις την καθίδρυσιν Εθνικού Μουσείου ενωμένου με μίαν δημόσιον βιβλιοθήκην. Το να συνάξητε και να διατηρήσετε μέσα εις τους κόλπους της ιδίας γης τα αρχαία της μνημεία, και τα τοπικά της προϊόντα, χρησιμεύει, όχι μόνον να διασαφήση την Ιστορίαν, να προοδεύση τας Επιστήμας, και να δώση υποδείγματα Τεχνών, από τα οποία να εμπνευσθή η φιλοκαλία, εις την αύξουσαν νεολαίαν των Ιονικών Νήσων, αλλά ωσαύτως να προοδεύση και να ζωογονήση, εκείνην την έντιμον έπαρσιν, η οποία κάνει τους ανθρώπους να αγαπούν τον τόπον γεννήσεώς των ακόμη περισσότερο, ενώ θεωρούν με τα μάτια τους τα λείψανα της παλιάς τους δόξης. Αυτό το αίσθημα αιώνες καταδυναστείας και κακοκυβερνήσεως δεν ημπούρουν να αποσβύσουν εις κανέν από αυτά τα Κράτη, όσα μετέχουν από το Εθνικόν του Έλληνος όνομα: αίσθημα, χωρίς του οποίου η ιερά του πατριωτισμού φλόγα κατασταίνεται κρύος υπολογισμός ατομικής μόνον ωφελείας, προερχόμενος εις ημάς από την λαμπρότητα της πατρίδος μας...». ³³ Αυτό το κεφάλαιο της ομιλίας του το έκλεισε με τα εξής: «...Το να διαδίδονται οι γνώσεις είναι εις κάθε περίστασιν κοινόν χρέος. Υπέρ της Ελλάδος όμως είναι χρέος, οπου ανήκει να εκτελέσωμεν, να προξενήσωμεν δηλαδή, με όλας τας δυνάμεις μας, την επάνοδον εις την ιδίαν εκείνων όλων των τεχνών αι οποίαι αφού εκείθεν ευγήκαν, διεσπάρθησαν παντού, και επολίτευσαν τον κόσμον...». Υποχρεωμένος από τον λόγο του αρμοστή, στην προσφώνισή του στις 16/28 Μαρτίου, ακολούθησε την ίδια πολιτική γραμμή ο Πρόεδρος της Γερουσίας Άγγελος Κόνδαρης, προκαλώντας την επιδοκιμασία του Νιούτζεντ κατά την αντιφώνισή του.

Η αυστηρή δημοσιονομική πολιτική και τα μέτρα στήριξης της γεωργίας και της τοπικής βιομηχανίας, που επέβαλε ο Νιούτζεντ, σύντομα απέδωσαν καρπούς. Στο λόγο του στην Νομοθετική Συνέλευση (Parlamento) για την λήξη της βουλευτικής περιόδου, ανακοίνωσε ότι το δημόσιο ταμείο είχε «...ένα περίσσειμα Λιρών Στερλινών

περί της εισαγωγής της ελληνικής γλώσσας επισήμως εις το Ιόνιον Πανεπιστήμιον», Β' Πανιώνιον Συνέδριον Πρακτικά-Ανακοινώσεις, Κερκυραϊκά Χρονικά 13 (1967), σ. 84-104. Γεράσιμος Χυτήρης, Η Ελληνική γλώσσα στο Ιόνιον Κράτος, εισαγωγή -επιμέλεια Θεοδόσης Πυλαρινός, Αναγνωστική Εταιρία Κερκύρας, 2023, σ.56-57. Νικόλαος Κουρκουμέλης, Η Εκπαίδευση, σ. 227-230.

³³ Ο Νιούτζεντ, εμμέσως αποκάλυψε τις ευθύνες του Άνταμ για τον τρόπο που διαχειρίστηκε τον κωδικέλλο της διαθήκης του Γκίλφορντ. Επίσης με το προσωπικό του κύρος έπεισε τον Earl Sheffield ανεψιό και κληρονόμο του, να προσφέρει πολλά από εκείνα που είχαν απομείνει στην βιβλιοθήκη του θείου του, από τις δημοπρασίες και να υποστηρίξει υλικά την Ακαδημία: «...Εχω κάθε δίκαιον, καθώς στοχάζομαι, να ειπώ ότι αι γενναίαι διαθέσεις του κόμητα Σχέφειλδ, ο οποίος κοντά οπου ήδη επροσέφερον αξιόλογον συλλογήν φιλοσοφικών εργαλείων, συγκλίνει να βοηθήση παρόμοιον τι καλοεταγμένον κατάστημα, χαρίζοντας και μέγα μέρος των βιβλίων του μακαρίτου του θείου του...» .

εννενήντα τριών χιλιάδων και τετρακοσίων τριάντα πέντε, μέρος του οποίου [...] θα διαμοιρασθή κατά τας διαφόρους Νήσους εις εμφύχωσιν της αποναρκωμένης βιομηχανίας...».³⁴

Στις 25 Μαΐου 1833 το Τέταρτο Κοινοβούλιο (Parlamento), επιδεικνύοντας τις φιλάνθρωπες αντιλήψεις που είχε επικαλεσθεί ο Αρμοστής, ψήφισε με την Πράξη Λ' νέο κανονισμό για τις φυλακές του Κράτους και με την Πράξη ΛΑ' νέες διατάξεις για τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να επιβληθεί ως παρεπόμενη ποινή η στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων.³⁵

Στις 12 Ιουλίου 1833, ανακοινώθηκε η έκδοση από την 1^η Ιανουαρίου 1834, του μηνιαίου περιοδικού Ιόνιος Ανθολογία (L' Antologia Jonia),³⁶ στο οποίο θα δημοσιεύονταν κείμενα στα Ελληνικά, Αγγλικά και Ιταλικά: «...αρχετύπου φαντασίας, ή μεταφρασμένα, εις ποιητικόν ή πεζόν λόγον, κριτικά, αρχαιολογικά, φιλοσοφικά, ή ιστορικά, εις δοκίμια, διηγήματα ταξειδίων δια ξηράς ή δια θαλάσσης κτλ».

Την επιλογή των κειμένων και την έκδοση θα «...είχεν υπό την Επιστασίαν της επιτροπή, ήτις θα ονομάζεται η Φιλολογική Επιτροπή και θα σύγκειται από την Αυτού Εξοχότητα τον Λορδ Νούγεντ, Λόρδ Μέγαν Αρμοστήν, Ιππότην [Ανδρέαν] Μουστοξυδην, Βουλευτήν, Ιππότην [Πέτρον] Πετριτσόπουλον Βουλευτήν, Βαρόνα [Εμμανουήλ] Θεοτόκην Πρόεδρον Καταρχτικού Συμβουλίου, Ι(άκωβον-Γεώργιον) Πέννυγκτων, σκουδιέρον,³⁷ Μέλος του Υπερτάτου Συμβουλίου της Δικαιοσύνης, Δρα [Σταμάτιον] Γαγγάδην Υπαρχον, Ιππότην [Εδουάρδον-Στούαρτ] Βάυνες εξαπορρήτων της Βουλής εις το Γενικόν Διαμέρισμα, Ιππότην [Διονύσιον] Βούλτσον, Μέλος της Περί της Δημοσίου Αγωγής Γενικής Επιτροπής, Δρα [Αλταβίλλα] Βιλέτταν, Νομικόν Σύμβουλον της Αυτού Εξοχότητος, Ιωάννην Σάβιον Άννινον, Μέλος της Γερουσίας, Δρα [Αλοΐσιον] Κούρτζο-λα Κριτήν της Ζακύνθου, Δρα [Αναστάσιον] Ξυδιάν Αυθεντικόν Συνήγορον της Ζακύνθου, Ιερολογιώτ(ατον) Κωνσταντίνον Τυπάλδον, Επιστάτην του [Ιερο]Σπουδαστηρίου, Δρα [Χριστόφορον] Φιλητάν Διευθυντήν των Δευτερευόντων Σχολείων της Ζακύνθου, Δημήτριον Αρλιώτην, Δρα Ιωάννην Κιμέραν, Δρα [Δημήτριον] Πελεκάσην, Δρα [Διονύσιον] Ταλλιαπέτραν. Γραμματεύς ο κύριος Ιωάννης Ν. Οικονομίδης».

Στις 31 Ιουλίου 1833 π.η. η Γερουσία δημοσίευσε απόφασή της με την οποία διευθετούσε την εκλογή Μητροπολιτών, Αρχιεπισκόπων και Επισκόπων της επικρατούσας θρησκείας. Η απόφαση πρωτοχρησιμοποιήθηκε κατά την εκλογή για τον μητροπολιτικό θρόνο της Κέρκυρας στις 7 Σεπτεμβρίου π.η., με την οποία ανεδείχθη ο Χρυσάνθος Μασσέλος. Η εκλογή του σύμφωνα με τον Νόμο επικυρώθηκε στις 12/24 Σεπτεμβρίου 1833 και η χειροτονία του έγινε την Κυριακή της Πεντηκοστής 17/29 Ιουνίου 1834.³⁸ Για τον καθολικό κλήρο απόφαση για δευτερεύοντα ζητήματα πήρε τελικά η Ε' Γερουσία στην πρώτη συνάθροισή της με την Δ' Πράξη της 30^{ης} Ιουνίου/12^{ης} Ιουλίου 1834: «Προσδιορίζουσα τον μισθόν του λατινικού κλήρου των Κορφών και συνιστώσα κανόνας τινάς αφορώντας τον Κλήρον και την Λατρείαν εκείνης της Θρησκείας».³⁹

Τον Σεπτέμβριο 1833 προκηρύχθηκε διαγωνισμός με βραβείο 300 Λίρες και χρυσό αναμνηστικό νομισματόσημο για την σύνθεση Ελληνο-Λατινικού Λεξικού (και αντίστροφα), που θα έπρεπε να κατατεθεί στην Γραμματεία της Γερουσίας μέσα στον μήνα Οκτώβριο 1834.⁴⁰ Παράλληλα μέσω της Κυβερνητικής εφημερίδας δίνονταν πλη-

³⁴ *Εφημερίς Έκτακτος*, Gazzetta Straordinaria, 3 Ιουνίου 1833 ε.ν.

³⁵ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ.131 της 17ης/29ης Ιουνίου 1833, σ. 6-13 και 13-14.

³⁶ *Εφημερίς-Gazzetta*, αρ.133 της 1ης /13ης Ιουλίου 1833, σ.7 και αρ. 153 της 18/30ης Νοεμβρίου 1833, σ.5.

³⁷ Esquire, πολίτης τιμημένος με τον πρώτο βαθμό ιπποτικού τάγματος.

³⁸ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ.137 της 20ης Ιουλίου/10ης Αυγούστου 1833,σ.5-7, 143 της 9/21ης Σεπτεμβρίου 1833, σ. 4-5 και 184 της 23ης Ιουνίου/5 Ιουλίου 1834, σ. 5.

³⁹ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ.187 της 14/26 Ιουλίου 1834, σ.4. Στον αρ. 191 της 11/23ης Αυγούστου 1834, σ.18-19 γίνεται αναφορά στους καθολικούς ναούς που χρησιμοποιούνται από τους 1445 ντόπιους και άλλους παρεπιδημούντες καθολικού δόγματος, μεταξύ των οποίων και βρετανοί στρατιώτες, στα όρια και τις υποχρεώσεις των ενοριών.

⁴⁰ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ.143 της 9/21ης Σεπτεμβρίου 1833, σ.7, 144 της 16ης/28ης Σεπτεμβρίου 1833, σ.6 και 150 της 28ης Οκτωβρίου/9ης Νοεμβρίου

ροφορίες για την καλύτερευση της παραγωγής και της διάθεσης της μαύρης σταφίδας, για την ύπαρξη μηχανής που ξεσπόριζε το καλαμπόκι, για τον τρόπο που πρέπει να γίνεται ο εμπλουτισμός του χώματος με κοπριά, για την χρησιμότητα της κουφοξυλιάς και για την κατασκευή τυριού από αγελαδινό γάλα, ενώ συνέχισαν οι εβδομαδιαίες πληροφορίες του μετεωρολογικού σταθμού της Κέρκυρας.⁴¹

Οι προτάσεις του Αρμωστή για την παραχώρηση της έπαυλης, δεν έβρισκαν σύμφωνη την αγγλοϊόνια υπαλληλία, που θεωρούσε ότι αυτό θα μείωνε το κύρος του θεσμού της Προστασίας, και ως επιχείρημα πρόβαλε μέχρι και την ανθυγιεινότητα του τόπου! Γι' αυτό ο Νιούτζεντ αντιπρότεινε την λειτουργία εκεί της Σχολής των Ωραίων Τεχνών και του Αρχαιολογικού Μουσείου ως τμήματός της, παράλληλα με την δημιουργία του Βοτανικού κήπου.⁴²

Στις 15/27 Νοεμβρίου 1833 η Γερουσία αποδέχθηκε και δημοσίευσε τις μεταρρυθμίσεις που η Γενική Επιτροπή Δημόσιας Εκπαίδευσης πρότεινε. Αυτές στόχευαν στην αποτελεσματικότερη λειτουργία της εκπαίδευσης και την περιστολή των δαπανών.⁴³ Καινοτομίες υπήρξαν η επαναφορά της κρατικής επιχορήγησης στην αμοιβή των δασκάλων των κοινών αλληλοδιδασκτικών σχολείων, η ένταξη του Σχολείου Ωραίων Τεχνών στη δημόσια εκπαίδευση και η λειτουργία ιδρυμάτων, που η εκπαίδευση είχε στερηθεί μετά τον θάνατο του Γκίλφορντ: «Τα καταστήματα, τα οποία ως επιστημονικά βοηθήματα, θα προστεθούν εις τας Γενικάς Σπουδάς του Ιονικού Κράτους εις την Καθέδραν της Γενικής Κυβερνήσεως θα συνίστανται εις: Μίαν Βιβλιοθήκην, εν Μουσείον, εν Φυσικόν Ταμείον, εν Χημικόν Προπαρασκευαστήριον και ένα Βοτανικόν Κήπον».⁴⁴

Στις 6/18 Δεκεμβρίου 1833, η Γερουσία δημοσίευσε απόφασή της με την οποία καθόριζε τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις των «υποσυνηγόρων» και δημιουργούσε μητρώο τους σε κάθε νησί. Με αυτήν διευκόλυνε τα δικαστήρια και παράλληλα επιχείρησε να εξυγιάνει τον τότε χρήσιμο θεσμό, γι' αυτό και χρειάστηκε να επανέλθη συμπληρώνοντάς την.⁴⁵

Στις 23 Δεκεμβρίου 1833 ν.η. με αφορμή κάποια περιστατικά που του έγιναν γνωστά ο Νιούτζεντ δημοσίευσε προκήρυξη, με την οποία απειλούσε αυστηρή εφαρμογή του Νόμου για εκείνους που «...μεταχειρίθησαν τρελλούς τινάς ή ανθρώπους εις τους οποίους προσάπτουν τρέλλαν, με τρόπον τα μέγιστα ανάρμοστον και εναντίον εις όσα η φιλανθρωπία υπαγορεύει ή οι Νόμοι διορίζουν...».⁴⁶ Η ενέργειά του, προετοίμασε το έδαφος για την αντιμετώπιση από το Κράτος ενός από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα της εποχής, που αφορούσε την ψυχική υγεία. Το 1836, μετά την πρόωρη αναχώρησή του, με έρανο που απέδωσε 600 λίρες στερλίνες, ιδρύθηκε στην Κέρκυρα στον παλιό στρατώνα του Μηχανικού στο Σαρόκο δημόσιο «Άσυλο Φρενοβλαβών» και στις 2/14 Ιουλίου 1838, δημοσιεύθηκε από τον αντικαταστάτη του Χάουαρντ Ντάγκλας⁴⁷ ο Κανονισμός λειτουργίας του.

Καθώς οι απονομές του Ιπποτικού Τάγματος των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου γίνονταν από τον προστάτη βρετανό βασιλέα και σύμφωνα με τους μηχανισμούς που εξυπηρετούσαν την Αρμωστεία, στις 3/15 Φεβρουαρίου 1834, η Γερουσία αποφάσισε να θεσπίσει δικό της «Βραβείον Τιμής».⁴⁸ «...Επιθυμούσα να ενδείξη δημοσίως την αρετήν των Ιονίων και όσων άλλων ήθελαν διαπρέψει δι' αξιοσημείωτον πράξιν ανδρείας, αρετής ή δι' έργον επωφελές προς το Κράτος». Το βραβείο η Γερουσία θα το απένειμε με ειδικό θέσπισμα επικυρωμένο από τον

1833, σ. 5.

⁴¹ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 145 της 23ης Σεπτεμβρίου/5ης Οκτωβρίου 1833, σ. 4-6 και αρ.149 της 21ης Οκτωβρίου/ 5ης Νοεμβρίου 1833, σ. 5.

⁴² *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 148 της 14ης /26ης Οκτωβρίου 1833, σ. 6.

⁴³ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 154 της 25ης Νοεμβρίου/7ης Δεκεμβρίου 1833, σ.3-4

⁴⁴ Ν(ικόλαος) Κ. Κουρκουμέλης, *Η Εκπαίδευση*, σ.282-283.

⁴⁵ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 155 της 2/14ης Δεκεμβρίου 1833, σ. 4-7, 8-9. *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 190 της 4/16ης Αυγούστου 1834, σ. 8-10, 191 της 11/23 Αυγούστου 1834, σ. 19-20.

⁴⁶ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 157 της 16/28ης Δεκεμβρίου 1833, σ. 5.

⁴⁷ Lt Gen. Sir Howard Douglas, GCB, GCMG, FRS, 1776-1861.

⁴⁸ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 163 της 27ης Ιανουαρίου/ 8ης Φεβρουαρίου 1834, σ. 5.

Αρμοστή, θα φερόταν στο αριστερό μέρος του στήθους και θα ήταν χρυσό νόμισμα εξαρτημένο από κόκκινη ταινία «φέρουν το όνομα και την πατρίδα του βραβευθέντος Ίονος, την πράξιν ή το έργον ένεκα του οποίου ηξιώθη του Διασήμου, την εποχήν και τέλος πάντων τον τίτλον των Αρχών παρά των οποίων ηξιώθη...». Σε περίπτωση επιπλέον απονομών στην ταινία του θα προσαρμοζόταν χρυσή διεμβολή στην οποία θα γινόταν αναφορά της αιτίας και του χρόνου απονομής. Το βραβείο θα μπορούσε να απονεμηθεί και σε Βρετανούς ή άλλους ξένους πολίτες για υπηρεσίες προς το Ιόνιο Κράτος. Στις 7 Φεβρουαρίου ο Αρμοστής πρότεινε στη Γερουσία την απονομή του βραβείου σε τρεις ζακυνθινούς που είχαν συλλάβει δυο ενόπλους κατηγορούμενους για φόνους και ενός δασκάλου του αλληλοδιδασκτικού σχολείου Ποταμού των Κυθήρων.⁴⁹ Με την ίδια διάκριση στις 7 Νοεμβρίου 1834 ν.η. τιμήθηκε επίσης βρετανός στρατιώτης του 95^{ου} Συντάγματος που έσωσε από βέβαιο πνιγμό έγκυο, στην Κεφαλονιά. Η απονομή έγινε από την λαϊδή Νιούτζεντ σε τελετή στην Σπιανάδα.⁵⁰ Παρουσίαση του βραβείου, των σχεδίων που δόθηκαν για να κατασκευασθεί και των πρώτων απονομών δημοσιεύτηκαν στην «Ιόνιο Ανθολογία».⁵¹

Με την Κυβερνητική εφημερίδα της 27^{ης} Ιανουαρίου/ 8^{ης} Φεβρουαρίου, ανακοινώθηκε η έκδοση του «πρώτου φακέλλου» του περιοδικού «Ιόνιος Ανθολογία» την ερχόμενη Παρασκευή το οποίο θα μπορούσε κανείς να προμηθευθεί από το βιβλιοπωλείο «Απόλλων». Είχε 239 σελίδες και η τιμή πώλησης ήταν ένα δίστηλο. Είναι εντυπωσιακό το γεγονός ότι ως πρώτο δημοσίευμα, μετά τον τρίγλωσσο πρόλογο επιλέχθηκε απόσπασμα από το ποίημα του Διονύσιου Σολωμού «ο Λάμπρος».⁵² Η παραχώρηση από τον Ποιητή στο περιοδικό έγινε ύστερα από παράκληση της Λαίδης Νιούτζεντ.⁵³ Ο δεύτερος «φάκελλος» εκδόθηκε τον Απρίλιο και η τιμή του ήταν τρία σελίνια.⁵⁴ Το περιοδικό δεν επέζησε μετά τον Νιούτζεντ, καθώς ο επίσης λόγιος αντικαταστάτης του, το θεώρησε περιττό.

Στις 28 Απριλίου 1834, ύστερα από πολλές πιέσεις του Αρμοστή, η Γερουσία αποφάσισε την επέκταση του πτωχοκομείου που είχε ιδρυθεί με την 18^η Πράξη της Τέταρτης Γερουσίας με ένα ορφανοτροφείο, ένα καταφύγιο για επαίτες και άστεγους («βιομηχανικό οίκημα»-casa d' industria)⁵⁵ και ένα αγροκήπιο που θα απασχολούσε τους τροφίμους και θα τους εξασφάλιζε κάποια λαχανικά.⁵⁶ Στο ίδιο φύλλο ανακοινώθηκε η πραγματοποίηση σε χώρο εκτός των τειχών ιππικού αγώνα δεξιοτεχνίας (giostra) στις 7 Μαΐου ν.η. Σε αυτήν έλαβαν μέρος 27 πολίτες (οκτώ Κερκυραίοι και 19 Αγγλοι).⁵⁷ Μετά την μεγάλη επιτυχία ανακοινώθηκε η πραγματοποίηση νέας «ιππηλασίας», με έξοδα του Αρμοστή στις 8/20 Ιουνίου, όμως αυτή αναβλήθηκε και τελικά πραγματοποιήθηκε στις 19/31 Οκτωβρίου, στον ίδιο χώρο.⁵⁸

Στην πανηγυρική κοινή συνεδρία της Ε' Νομοθετικής Συνέλευσης (Assemblea Legislativa) της 18/30^{ης} Ιουνίου 1834 ο λόγος του Νιούτζεντ έκανε αίσθηση με την παρρησία με την οποία έθεσε τα μεγάλα προβλήματα (πολιτικά, κοινωνικά, οικονομικά, συνεργασιών, φατριασμών, ιδιοτέλειας, έκνομης έως και κακουργηματικής συμπεριφοράς) που αντιμετώπιζε στην εκπλήρωση των καθηκόντων του. Όταν τυπώθηκε σε οκτασέλιδη έκτακτη έκδοση της κυβερνητικής εφημερίδας, κατέλαβε τις επτάμιση σελίδες, ενώ η απάντηση του Προέδρου της Γερουσίας, Σπυρίδω-

⁴⁹ Εφημερίς-Gazzetta αρ. 163 ο.π.

⁵⁰ Εφημερίς-Gazzetta αρ.202 της 27ης Οκτωβρίου / 8ης Νοεμβρίου 1834, σ. 5-6.

⁵¹ Ιόνιος Ανθολογία,Φακελ.αρ.1, Ιανουάριος ΑΩΛΔ' (εν) Κερκύρα , σ.237-239.

⁵² Εφημερίς-Gazzetta, αρ. 163 της 27ης Ιανουαρίου/ 8ης Φεβρουαρίου 1834, σ.7.

⁵³ Σπυρίδων Δεβιάζης, «Από τον βίον και τα έργα του Σολωμού», Παναθήναια, τ. 84 (31 Μαρτίου 1904), σ. 364-370.

⁵⁴ Εφημερίς-Gazzetta, αρ. 174 της 14/26ης Απριλίου 1834, σ. 5.

⁵⁵ Ήδη από το 1811 λειτουργούσε ένα παρόμοιο ίδρυμα στη Βενετία.

⁵⁶ Εφημερίς-Gazzetta, αρ. 176, της 26ης Απριλίου/ 10ης Μαΐου1834, σ. 4-5.

⁵⁷ Εφημερίς-Gazzetta, αρ. 176, ο.π., σ. 6-7. Νικόλαος Κ. Κουρκουμέλης, «Η Giostra στα Επτάνησα: Όπως αγωνισθώσι κατά το αρχαίον έθος και τους της ιππηλασίας νόμους», Πλάτανος Ευσκιόφυλλος, Τιμητικός Τόμος για τον Μηνά Αλ. Αλεξιάδη, Μ. Γ. Βαρβούνης-Μ. Γ. Σέργης (Επιμ), εκδόσεις Σταμούλης Θεσσαλονίκη, 2018, σ. 253-462.

⁵⁸ Εφημερίς-Gazzetta, αρ. 205 της 17/29ης Νοεμβρίου 1834, σ. 4-5.

να-Βίκτωρα κόμη Βούλγαρι, που επιφυλάχθηκε να απαντήσει ώστε πρώτα να συμβουλευθεί το Σώμα, μόνο την μισή τελευταία.⁵⁹

Στις 23 Ιουλίου/4 Αυγούστου 1834 η Γερουσία εξέδωσε την ΙΘ' Πράξη της την «Διευθετίζουσα την Δημόσιον Εκπαίδευσιν του Ιονικού Κράτους».⁶⁰ Με αυτήν επιχειρήθηκε εκσυγχρονισμός των (κεντρικών και κοινών) αλληλο-διδασκτικών σχολείων, που κάλυπταν τις ανάγκες για την στοιχειώδη εκπαίδευση, των οκτώ μεσαιών που ήταν στις αντίστοιχες πόλεις των νησιών και του Πανεπιστημίου στην Κέρκυρα, στο οποίο ενέτασσε το Ιεροσπουδαστήριο. Λειτουργούσε επίσης εκεί Σχολή των Ωραίων Τεχνών, Βιβλιοθήκη, Μουσείο, Φυσικό Ταμείο και Βοτανικό κήπο. Τέλος επανέφερε την παλαιότερη ιδέα δημιουργίας «ειδικών σχολείων Ναυτικής» στην Κέρκυρα, την Κεφαλληνία, τη Ζάκυνθο και «εν καιρώ τω δέοντι» στην Ιθάκη και καθόριζε τα καθήκοντα του προσωπικού της εκπαίδευσης και τον τρόπο επιλογής του, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στα όργανα διοίκησης Γενική Επιτροπή Δημόσιας Εκπαίδευσης, Αρχων Δημόσιας Παιδείας, Έφορος και Γραμματέας Αρχαιοφύλαξ του Πανεπιστημίου και Γενικός Έφορος των Μεσαιών και Αλληλοδιδασκτικών σχολείων. Καθόριζε επίσης το ύψος της δαπάνης σε 9.000 λίτρες και επέβαλε επανεξέταση από ειδικές επιτροπές της ικανότητας του προσωπικού να ανταποκριθεί στο έργο του.⁶¹

Στις 30 Ιουλίου/11 Αυγούστου η Γερουσία εξέδωσε την ΚΖ' Πράξη «την διευθετίζουσα την κατασκευή και συντήρηση των οδών»,⁶² την ΚΗ' που διευκόλυνε και καλύτερευε την παραγωγή του λαδιού,⁶³ την ΚΘ' Πράξη την «Κανονίζουσα την υπηρεσίαν της Επιχωρίου Αστυνομίας και της Εκτελεστικής Αστυνομίας εις τας εξοχάς των διαφόρων νήσων του Κράτους»,⁶⁴ την Λ' που προέβλεπε την διαχείριση της έλλειψης σταριού⁶⁵ την ΛΒ' που επέτρεπε την χρήση προσωρινών κωδικών (ποινικό, ποινικής δικονομίας και δικαστηρίων)⁶⁶ και την ΛΔ' που επικύρωνε ένα φιλόανθρωπο κανονισμό των σωφρονιστικών καταστημάτων.⁶⁷

Στο ίδιο μήκος της απόφασης για την απονομή ηθικών αμοιβών ο Νιούτζεντ επιχειρήσε να δώσει λαμπρότητα και στην παράσταση των εκπροσώπων του Κράτους, επιβάλλοντας στην Νομοθετική Συνέλευση την λήψη απόφασης για την καθιέρωση ιδιαίτερης αμφίσεσης. Γι' αυτό στις 28 Ιουλίου/9 Αυγούστου 1834 ψηφίστηκαν οι λεπτομέρειες της στολής και του ξίφους των μελών του Υπερτάτου Συνταγματικού Σώματος, που προβλεπόταν από το Άρθρο 34 του 3^{ου} κεφαλαίου των εσωτερικών διαταγμάτων, αλλά μέχρι τότε δεν είχαν τυποποιηθεί.⁶⁸

Στις 1/13 Οκτωβρίου 1834 ο Νιούτζεντ δημοσίευσε συγχαρητήρια επιστολή για τον λαό της Ζακύνθου, κατόπιν της σύλληψης ατόμων κατηγορούμενων για φόνους. Την μάλιστα των δολοφονιών είχε με μελανά χρώματα στιγματίσει στην ομιλία του για την έναρξη της Ε' Βουλής.⁶⁹ Καταλαβαίνει λοιπόν κανείς ότι οι αστυνομικές αρχές όλο αυτό τον καιρό θα είχαν ιδιαίτερα δραστηριοποιηθεί ώστε να διαλευκάνουν κάποια από αυτά τα εγκλήματα και να συλλάβουν όσους δεν είχαν στο μεταξύ διαφύγει.⁷⁰ Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε αν πρόκειται για τα ίδια

⁵⁹ *Εφημερίς Εκτακτος-Gazzetta Straordinaria*, 2 Ιουλίου 1834 ν.η.

⁶⁰ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 190 της 4/16ης Αυγούστου 1834, σ. 5-7. Ν(ικόλαος) Κ. Κουρκουμέλης, *Η Εκπαίδευση*, σ.284.

⁶¹ Γ.Α.Κ./Α.Ν.Κ./Α.Ι.Γ. /4ο Κοινοβούλιο/αρ. 2309/1480 και Γ.Α.Κ./Α.Ν.Κ./Α.Ι.Γ./ Εκπαιδευτικά/ αρ 357 (16 Σεπτεμβρίου 1833). Γ.Α.Κ./Δ. 54 (διστηλο Ιταλικά-Ελληνικά). Ν(ικόλαος) Κ. Κουρκουμέλης, *Η Εκπαίδευση*, σ.284-6.

⁶² *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 191 της 11/23ης Αυγούστου 1834, σ.7-9.

⁶³ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 191 ο.π., σ. 9-10.

⁶⁴ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 191 ο.π., σ. 10-13.

⁶⁵ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 191 ο.π., σ. 13-14 και 193 της 25ης Αυγούστου/6ης Σεπτεμβρίου 1834, σ. 4.

⁶⁶ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 191 ο.π., σ. 15-16.

⁶⁷ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 191 ο.π., σ. 17-18.

⁶⁸ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 192 της 18/30ης Αυγούστου 1834, σ. 4-5.

⁶⁹ *Εφημερίς Εκτακτος-Gazzetta Straordinaria*, 2 Ιουλίου 1834 ν.η.

⁷⁰ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 199 της 8/20ης Οκτωβρίου 1834, σ.4-5.

πρόσωπα που είχαν παρόμοια συμβολή στη σύλληψη φονέων και τους απονεμήθηκε το «Βραβείον Τιμής».⁷¹

Στο μεταξύ στην Μεγάλη Βρετανία ο βασιλιάς William IV απομάκρυνε τον Ουίγ πρωθυπουργό Λόρδο Μέλμπουρν⁷² και ζήτησε την δημιουργία κυβέρνησης από τους Τόρις. Αυτοί επανήλθαν στην εξουσία με νέες ιδεολογικές τοποθετήσεις του συντηρητικού χώρου, που πολύ σύντομα (τον Δεκέμβριο 1834) διατύπωσε ο Σερ Ρόμπερτ Πιλ⁷³ με το Tamworth Manifesto. Ο Νιούτζεντ θεώρησε εξ αρχής ότι η πολιτική του δεν θα ήταν συμβατή με εκείνη των μελλόντων να κυβερνήσουν και παραιτήθηκε αμέσως μόλις έμαθε τις εξελίξεις (τον Νοέμβριο 1834). Τελικά, στις 24 Ιανουαρίου 1835 ν.η. ο Νιούτζεντ ανακοίνωσε στη Γερουσία με επιστολή προς τον Πρόεδρο Σπυρίδωνα Βίκτωρα κόμη Βούλγαρι ότι ο κόμης Αμπερντίν⁷⁴ του Υπουργείου Πολέμου και Αποικιών έκανε δεκτή την παραίτηση και επέλεξε τον προσωρινό αντικαταστάτη του⁷⁵. Είναι εξαιρετικά ενδιαφέρον το ότι ακόμα και σε αυτή την κατάσταση ο Νιούτζεντ κατέθεσε τις απόψεις του στην Γερουσία για την αξία που είχε για την κοινωνία και το δικαϊκό σύστημα ο Κώδικας Εγκληματικών Νόμων (Codice di Leggi Criminali), που ήταν σε δοκιμαστική λειτουργία και έπρεπε να επικυρωθεί, και την σημασία της διακρατικής συνθήκης που αφορούσε τις στρατιωτικές δαπάνες του προστατευόμενου κράτους. Κλείνοντας επιβεβαίωσε τους Επτανήσιους ότι: «...οποιοδήποτε Υπουργήμα αποδεχθώ εις την εξής ζωήν μου, εστὲ βέβαιοι ὅτι, ἕως ὅτου διαρκεί η ζωὴ αὐτὴ πώποτε δεν θα παύσω να τρέφω την γλυκυτέραν και ποθεινοτέραν ανάμνησιν υμῶν και τούτου του λαοῦ και την ζωηροτέραν και ενθερμοτέραν φροντίδα δια την υμετέραν ευτυχίαν ἥτις δύναται μόνον να προοδεύσῃ ν' ασφαλισθῆ και ν' αυξήσῃ ἀπὸ το δημόσιον πνεῦμα ὅλων των τάξεων συμπραττουσῶν εκ συμφώνου δια το δημόσιον καλόν και ἀπὸ την συντήρησιν της στενωτέρας ἐνότητος ἐκείνων των σχέσεων και ἐκείνων των συμφερόντων τα οποία συνδέουν μεταξύ αυτῶν τα διάφορα μέρη τούτου του Κράτους και το ὅλον με την Προστάτιδα Κυβέρνησιν...».

Η Γερουσία απάντησε στις 7 Φεβρουαρίου 1835 ν.η. διαβεβαιώνοντας:⁷⁶ «...Ουδείς Μιλῶρδ εκ των Ιονίων Πολιτῶν ἐμεινε ἀμέτοχος εις την λύπην ταύτην της Βουλῆς [...] ὅλοι οι εν γένει ἐγκάτοικοι ἐπέφεραν ὀρθοτάτην κρίσιν εκ των πολλῶν πράξεων ὁποίας εις την βραχυχρόνιον διενέργησιν του ἀξιωματός σας ἐπροθυμήθητε να ἐπιδαφιλεύσῃτε προς ὠφέλειαν του δημοσίου. Η δοθείσα με θαυμασιωτάτην ἐπιτυχίαν κίνησις εις την βιομηχανίαν των και εις το ἐμπόριόν των , η εις τους φόρους ἐλάττωσις, η σύνταξις Νόμων ἐπιτηδείων να ασφαλίσουν μ' ευθύτητα, με δραστηριότητα και ἀνευ ὀμότητος την κοινωνικὴν τάξιν, η ἀνθούσα κατάστασις του θησαυροῦ των, η προσθήκη νέων βοηθημάτων εις την πρόοδον της νοητικῆς των καλλιεργείας εἶναι ἄλλα τόσα δικαιώματα τα οποία θα διαλαμπρύνουν αἰωνίως την Ὑμετέραν διεύθυνσιν και τα οποία θα καταστήσουν σεβαστόν και προσφιλές το ὄνομά Σας εις τους Ἴονας Πολίτας...».

Όπως ήταν η επιθυμία του Νιούτζεντ, η Γερουσία συνέχιζε το έργο της. Στις 7 Φεβρουαρίου ν. η. αποφάσισε στα πλαίσια της 19^{ης} Πράξεως, που αφορούσε την Παιδεία, να προσδιορίσει «τα προσόντα και τα χρέη της Γενικής Επιτροπῆς της ἐπὶ της Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως, του Εφόρου του Πανεπιστημίου και του Γενικοῦ Εφόρου των Μεσαίων και Ἀλληλοδιδασκτικῶν σχολείων».⁷⁷

Στις 23 Φεβρουαρίου 1835, σε τελετὴ στην Γερουσία, ο Νιούτζεντ παρέδωσε την διοίκηση στο ανώτατο στρατιωτικό διοικητὴ των νησιῶν Ὑποστράτηγο Ἀλεξάντερ Γούντφορντ.⁷⁸ Στην ομιλία του έκανε έναν σύντομο ἀλλὰ περιεκτικότερο ἀπολογισμό της θητείας του ξεκινώντας ἀπὸ τα δημοσιονομικά, που ὅπως ἀπέδειξε ἦταν στην

⁷¹ *Ιόνιος Ανθολογία*, ο.π., σ.238.

⁷² William Lamb, 2nd Viscount Melbourne, PC, PC (Ire), FRS (1779-1748).

⁷³ Sir Robert Peel, 2nd Baronet, FRS (1788-1850).

⁷⁴ George Hamilton-Gordon, 4th Earl of Aberdeen, KG, KT, PC, FRS, FRSE, FSA Scot, Secretary of State for War and the Colonies (1784-1860).

⁷⁵ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 214 της 19ης/31ης Ιανουαρίου 1835, σ.4-5.

⁷⁶ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 215 της 26ης/7ης Φεβρουαρίου 1835, σ.5.

⁷⁷ *Εφημερίς-Gazzetta* αρ. 216 της 2/14ης Φεβρουαρίου 1835, σ. 4-5. Ν(ικόλαος) Κ. Κουρκουμέλης, *Η Εκπαίδευση*, σ. 293.

⁷⁸ Maj. Gen. Sir Alexander Woodford, GCB, KCMG, 1782-1870.

καλύτερη κατάσταση στην οποία βρέθηκαν ποτέ, με το δημόσιο ταμείο να έχει πλεόνασμα 700 χιλιάδες τάληρα. Ολοκληρώνοντας τον λόγο είπε ότι «..Ημείς δεν αποχωριζόμεθα. Δεσμοί αγάπης θα μας κρατούν εισέτι ενωμένους. Ο Πανύψιστος ας ευλογήση το Κράτος τούτο. Είθε ο λαός του να περιποιηθή τα μεγάλα και πολυάριθμα εκείνα αγαθά, με τα οποία η Θεία Πρόνοια το επεριτριγύρισε και είθε η Κυβέρνησις να εκτιμήση και να γνωρίση τον αγαθόν αυτόν λαόν. Και είθε ο λαός ομού με την Κυβέρνησιν να εκτιμήσωσιν ως μη δευτερεύον αγαθόν, την προστασίαν του Κράτους, εις το οποίον ανθεί το εμπόριον, εις το οποίον υπερπλεονάζουν τα σοφά καθιδρύματα, και εις το οποίον προ πάντων αι αρχαί ελευθέρας Κυβερνήσεως είναι φυτευμένοι εις τρόπον να μη εκριζωθώσι ποτέ, είναι περιφραγμένοι και περιφρουρούνται από την κοινήν γνώμην...».⁷⁹

Ο Νιούτζεντ μη επιθυμώντας την κοσμοσυρροή επέλεξε να αναχωρήσει για την Αγγλία με το βρετανικό ατμόπλοιο τις 7 το πρωί της Τετάρτης 4 Μαρτίου ν.η. Παρόλα αυτά τον αποχαιρέτησαν πολλοί και στην άκατο τον συνόδουσαν ο Γούντφορντ και ο Βούλγαρις. Η Γερουσία αποφάσισε την κατασκευή χάλκινης προτομής για να τοποθετηθεί στον χώρο των συνεδριάσεών της και οι Κερκυραίοι βουλευτές του πρόσφεραν «...πάγχρυσο πίννακα κατά τον τρόπον των αρχαίων ψηφισμάτων, περιστόλιστον με το στέμμα της νήσου, και φέροντα ελληνιστί την εξής επιγραφήν: ΤΩ ΛΟΡΔ ΝΟΥΤΓΕΝΤ . Δι' ην επεδείξατο προθυμίαν όπως η του Ιονίου Κράτους ευδαιμονία διηνεχώς επί γενναίων τε και ελευθερίων θεσμών αξίων ελληνικού και προστατευομένου υπό της Μεγάλης Βρετανίας λαού στηριχθή, των Κερκυραίων οι εκ του Νομοθετικού της ου μικράς ευγνωμοσύνης και μνήμης ην ούτοι και σύμπαντες οι πολίται περί αυτού διατηρούσι το μικρόν τούτο τεκμήριον . Τη θ' Φεβρουαρίου αωλε'».⁸⁰

Η διοίκηση του Νιούτζεντ δυσαρέστησε πολλούς ευνοημένους από τις προηγούμενες αρμοστίες των Μαΐτλαντ και Άνταμ, ιδιαίτερα εκείνους που διαμεσολαβούσαν στην πώληση των αγροτικών προϊόντων (κυρίως της σταφίδας) και το εισόδημά τους είχε ελαττωθεί από τις νέες δασμολογικές διατάξεις. Γι' αυτό στις 22 Οκτωβρίου 1834, στην εφημερίδα *Herald* του Λονδίνου, δημοσιεύθηκε άρθρο με το οποίο ανώνυμος ανταποκριτής από τα Ιόνια νησιά καταφερόταν στη διοίκησή του. Αυτό όμως δεν έμεινε αναπάντητο από τους πολλούς φίλους του. Λίγες ημέρες μετά την αναχώρησή του, στις 2/14 Μαρτίου 1835,⁸¹ η Κρατική Εφημερίδα αναδημοσίευσε την εξής ανώνυμη απάντηση, που είχε καταχωρισθεί στην εφημερίδα *Morning Cronicle*, σταλμένη από την Κέρκυρα την 1^η Δεκεμβρίου 1834:⁸²

Το εφεξής γράμμα ευρίσκεται καταχωρημένο εις την Αγγλικήν εφημερίδα «Αυγινός Χρόνος»:

ΙΟΝΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Πολιτική του ΛΟΡΔ ΝΟΥΤΓΕΝΤ την οποία ελάβαμε εξ ιδιωτικής αλληλογραφίας.

Παρατηρώ εις γράμμα προς τον εκδότην της εφημερίδος ο Κήρυξ, δημοσιευθέν τας 22 του παρελθόντος Οκτωβρίου, παράπονα τινά κατά του Μεγάλου Αρμοστού, ανασκευήν των οποίων θα σας εστέλλομεν μετά μεγίστης προθυμίας εάν ήτο δυνατόν να λάβωμεν, εις βραχύτερον διάστημα καιρού, από τας άλλας νήσους τα εις τουτο αναγκαία υπομνήματα.

Οφείλω να σας γνωστοποιήσω ότι δεν πρέπει να δοθή ουδεμία πίστις εις τον συντάκτην του γράμματος των 22 Οκτωβρίου, επειδή ενεργεί ως προπώλης εν Ζακύνθω,⁸³ και εξαιρέτως κερδοσκοπεί

⁷⁹ Εφημερίς Έκτακτος-Gazzetta Straordinaria της 23ης Φεβρουαρίου 1835.

⁸⁰ Εφημερίς-Gazzetta αρ. 219 της 23ης Φεβρουαρίου/ 7ης Μαρτίου 1835, σ. 7

⁸¹ Εφημερίς-Gazzetta αρ. 220 της 2/14 Μαρτίου 1835, σ.3.

⁸² Ellis Archer Wasson, «The Whigs and the Press, 1800-50», *Parliamentary History*, Vol. 25, Part 1, 2006, σ. 68-87, Edinburgh University Press (2006).

⁸³ Agente commissionato, εμπορικός πράκτορας (διαμεσολαβούσε στην πώληση).

επί των τιμών της λιανοσταφίδας προς λογαριασμόν του. Αυτός είναι εκ της τάξεως εκείνων, των οποίων ο Μέγας Αρμοστής επί του παρελθόντος έτους κατήργησε το Μονοπώλιον, και εις τους οποίους η Α.Ε. ποτέ δεν ήλπιζε να αρέση. Τινά των επιχειρημάτων του είναι αλλόκοτα. Λέγει ότι ο Λορδ Νούγεντ καθύβρισεν εις την προκλήρουξίν του την κυβέρνησιν του Σιρ Θ. Μαιτλάνδου και του Σιρ Φριδερίχου Άδαμ, διακηρύττων εις τον λαόν, ότι τα ελαττώματά του ήσαν αποτέλεσμα της κυβερνήσεως των αμέσως προκατόχων του, και ότι όλαι αι αρεταί του είναι κυρίως ιδικαί του. Τουναντίον η Αυτού Εξοχότης επαινεί κατ' όνομα την Κυβέρνησιν των προκατόχων της, εκφράζει την επιθυμίαν της του να ακολουθήση το παράδειγμά των, και εφευρόμενη την μεμφομένην φράσιν εις την Κυβέρνησιν της Ενετίας.

Ο προπώλης λέγει ότι ο Λορδ Νούγεντ έβγαλεν από τα υπουργήματα όσους έχαιρον την εμπιστοσύνην του Σιρ Φριδερίχου Άδαμ, και διατείνεται ότι η Αυτού Εξοχότης ωνομάτησεν αντ' αυτών τους φίλους του και τα δημιουργήματά του. Ο Λορδ Νούγεντ όχι μόνον δεν έβγαλεν από τα υπουργήματα κανέναν όστις έχαιρε την εμπιστοσύνην του Σιρ Φριδερίχου Άδαμ αλλά εκ του εναντίου επροβίβασε τινάς, εις τους οποίους κατά τα γράμματά του, είχαν δείξει την μεγαλυτέραν εμπιστοσύνην του. Ο μόνος εις τον οποίον η Αυτού Εξοχότης έδωκεν υπόργημα, και ο οποίος δεν ήτον εν υπηρεσία επί του Σιρ Φριδερίχου Άδαμ, εστάθη ο κύριος Τέννυσον υιός του Μέλους της Γερουσίας δια το Λάμβεθ.⁸⁴

Εν τέλει ο συντάκτης του γράμματος βεβαιώνει, ότι ο Λορδ Νούγεντ εύρεν μέγα περίσσευμα εις τον θησαυρόν, ότι αυτό κατεξωδεύθη σχεδόν όλον, και ότι αι προς την Αγγλικήν Κυβέρνησιν ευχαριστήσεις του, ένεκα της ελαττώσεως του δασμού, εστάθη διατίμησις τα μέγιστα καταβαρύνουσα, τους Βρετανικούς πόρους, ωφελούσα εκ του άλλου μέρους εκείνους της Αυστρίας. Η Αυτού Εξοχότης ευρήκεν ισορρόπησιν εις τον θησαυρόν λιτρ. 38.000 αι οποίαι τα 29 του παρελθόντος Ιανουαρίου υπερέβη(σαν) τας λιτρ 70.000, σχεδόν το διπλάσιον. Η διατίμησις περί της οποίας ομιλεί, και περί της οποίας έδωκεν εσφαλμένην ιδέαν, ετέθη επί των αποικιακών ειδών, εις τα οποία η Αυστρία, δεν έχει κανέν συμφέρον, αλλά μόνη η Ιονική βιομηχανία, και εκυρώθη δέκα μήνας πριν ή η Αγγλική Γερουσία ελαττώση τον επί της λιανοσταφίδας εισαγωγικόν δασμόν.

Ο Λόρδ Νούγεντ απεστάλη ενταύθα υπό της Αυτού Μεγαλειότητος, δια να προστατεύση τας νήσους του Ιονικού Πελάγους, και θα ιδούν ότι η Αυτού Εξοχότης εξεπλήρωσε πιστώς τα καθήκοντα του Υψηλού Αξιωματός του, ότι καθ' όσον αφορά τας προσόδους έκλεξε μέσον όρον μεταξύ της φειδωλής και της δαπάνης, και ότι όταν αναχωρήση από τας Ιονίους Νήσους θ' αφήση ανθούν εισόδημα και ευχαριστημένον τον λαόν. (Αυγ[ινός] Χρόν[ος])

Κορφοί 1^η Δεκεμβρίου 1834.

Επιστρέφοντας στα βρετανικά νησιά ο Νιούτζεντ συντάχθηκε και πάλι με την πτέρυγα των μεταρρυθμιστών Ουίγς και ανέλαβε πρωτοβουλίες, προκαλώντας με αυτές όχι μόνον τους Τόρις αλλά και τους συναδέλφους του στο κόμμα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην τον υποστηρίζουν στον δικαστικό αγώνα του για τα δημοσιεύματα και το κυριότερο, παρά το γεγονός ότι κέρδισε τις δίκες, να μην ενθαρρύνουν υπέρ του τους υποστηρικτές στις εκλογές του 1837 και 1839 με αποτέλεσμα να μην εκλεγεί και να μην του εμπιστευθούν, όταν επανήλθαν στην εξουσία, υπουργείο. Κατά την Ασπιώτη: «...Τι να τον κάμουν τούτο τον αριστοκράτη, που υποστήριζε ελευθερίες πλα-

⁸⁴ Lambeth

τύτερες και από τους πιο θερμούς δημοκράτες, τούτο τον «πολιτικό Flugelman», τον ηγέτη των κατώτερων τάξεων, όπως τον αποκάλεσε ο ευφυολόγος και φιλόλογος κληρικός Σίντη Σμιθ;»⁸⁵

Η υποχρεωτική αποχή από τα δημόσια υπουργήματα του επέτρεψε να πραγματοποιήσει το ταξίδι στην Μέση Ανατολή, που με την εμπλοκή του στα πολιτικά δεν μπόρεσε να κάνει στα νεανικά του χρόνια. Ο περιηγητισμός υπήρξε πολιτισμική σταθερά των ανώτερων βρετανικών τάξεων, το ενδιαφέρον των οποίων εκδηλωνόταν αμέσως μετά την αποφοίτηση από το Πανεπιστήμιο, ως προνόμιο της ενηλικίωσης.⁸⁶

Στην αρχή και το τέλος του ταξιδιού του είχε την ευκαιρία να επισκεφθεί για ένα τριήμερο κατά την μετάβαση (17-20 Δεκεμβρίου 1843) και ένα διήμερο κατά την επιστροφή (10-11 Μαΐου 1844) την Κέρκυρα. Σε αυτές συνάντησε τον αρμοστή Σίτον,⁸⁷ μια ισάξια με εκείνον προσωπικότητα, αγαθών προθέσεων, που προσπαθούσε να τιθασεύσει τα οικονομικά του στα όρια της πτωχεύσεως Κράτους και μελετούσε τις προϋποθέσεις, που απαιτούνταν, για την αλλαγή του πολιτικού σκηνικού στο Προτεκτοράτο.⁸⁸

Στο βιβλίο με τις ταξιδιωτικές εντυπώσεις, που εξέδωσε σε δυο τόμους στο Λονδίνο, αναφέρει⁸⁹ γι' αυτές τις συναντήσεις: «...Πέρασα τρεις πολύ ευτυχισμένες ημέρες στην Κέρκυρα ανάμεσα στους παλιούς μου φίλους, που τις έκαναν ακόμα πιο ευχάριστες η φιλοξενία και η καλοσύνη του Λόρδου Ύπατου Αρμοστή Λόρδου Σίτον και η ευκαιρία που μου δόθηκε να γνωριστώ μαζί του και να διαπιστώσω σε αυτό το σύντομο χρονικό διάστημα, όλα εκείνα τα μέτρα που με την σφύρα και καλή διοίκησή του βρίσκονται σε εξέλιξη, για το όφελος ενός λαού που τα τόσο γνωστά σε εμένα, πολλά και εξαιρετα χαρίσματά του, αξίζουν την αγάπη, την ειλικρινή αναγνώριση και την στοργική ανάμνηση».⁹⁰ Τα ίδια αισθήματα διατύπωσε και για την επιστροφή: «...Δεν μπορώ να θυμηθώ τις δύο τελευταίες επισκέψεις μου χωρίς να φέρω στο νου την ευτυχία που δοκίμασα βλέποντας αυτό τον λαό, για τον οποίο παντοτινά θα τρέφω θερμότατο ενδιαφέρον...».⁹¹

Ο Νιούτζεντ δεν διαψεύθηκε. Ο Σίτον υπήρξε ο Αρμοστής που στις 16 Μαΐου 1848, κατήργησε τους περιορισμούς για τον Τύπο, που είχε εφαρμόσει ο Μαίτλαντ και επέβαλε τις συνταγματικές ρυθμίσεις που εδραίωσαν τον κοινοβουλευτισμό, επιτρέποντας εκτός της ελευθεροτυπίας και το «συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι».⁹² Οι παράγοντες αυτοί υπήρξαν θεμελιώδεις και διαμόρφωσαν την νέα πολιτική ζωή, που οδήγησε στην Ένωση το 1864.

Επιστρέφοντας ο Νιούτζεντ συμμετείχε και πάλι στους πολιτικούς αγώνες, όπως αναφέρθηκε εκλέχθηκε το 1847 βουλευτής για το Άιλσπερι, και έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προστασία των πολιτικών δικαιωμάτων και την αλλαγή διατάξεων του σφραγιστικού κώδικα.

Όμως, την Άνοιξη του 1848 ο θάνατος τον χώρισε από την Ανν-Λούση κι απαρηγόρητος την ακολούθησε, το βράδυ της 26^{ης} Νοεμβρίου 1850. Το πρωί τον βρήκαν νεκρό, να κρατά τα ποιήματά της για τα δυο παιδιά τους που έχασαν νήπια.⁹³

Ο Νιούτζεντ παρέμεινε Λόρδος Ύπατος Αρμοστής των Ιονίων Νήσων μόνον είκοσι οκτώ μήνες (από τις 12 Νοεμβρίου 1832 μέχρι τις 4 Μαρτίου 1835), η θητεία του όμως υπήρξε σημαντικότερη και για τα δυο ελληνικά κράτη

⁸⁵ Μαρία Ασπιώτη, «Ο Λόρδος Νιούτζεντ», σ. 137

⁸⁶ Κυριάκος Σιμόπουλος, *Ξένοι Ταξιδιώτες στην Ελλάδα, 1800-1810, Δημόσιος και ιδιωτικός βίος, λαϊκός πολιτισμός, Εκκλησία και οικονομική ζωή, από τα περιηγητικά χρονικά*, Στάχυ, Αθήνα, 1999.

⁸⁷ Lt Gen. John Colborne 1rst Baron Seaton, GCB, GCMG, PC (Ire) 1778-1863.

⁸⁸ Lord Nugent, *Lands*, vol I, σ.5-6.

⁸⁹ Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Appendix I του Lord Nugent, *Lands*, σ. 191- 203, αναδημοσιεύει άρθρο για τους Δελφούς από την Ιονική Ανθολογία (Φακ. I, Ιανουάριος 1834).

⁹⁰ Lord Nugent, *Lands*, vol II, σ.218. Μαρία Ασπιώτη, «Ο Λόρδος Νιούτζεντ», σ. 138-139.

⁹¹ Lord Nugent, *Lands*, vol II, σ.220. Μαρία Ασπιώτη, «Ο Λόρδος Νιούτζεντ», σ.140.

⁹² *Εφημερίς Έκτακτος-Gazzetta Straordinaria* 16 και 17 Μαΐου 1848.

⁹³ Μαρία Ασπιώτη, «Ο Λόρδος Νιούτζεντ», σ.142.

της εποχής. Τα σπάνια προτερήματα που τον χαρακτήριζαν: φιλελεύθερος, φιλάνθρωπος, βαθύτατα καλλιεργημένος και ο φιλελληνισμός, η ευγένεια και η απλότητά του, παρουσίασαν στους Έλληνες έναν άλλο τύπο βρετανού διοικητή, πολύ μακριά από εκείνον του αποικιοκράτη, που είχαν συνηθίσει να αντιμετωπίζουν. Ενός αρμοστή ικανού να οδηγήσει το προτεκτοράτο σε άγνωστες μέχρι τότε συνθήκες συνεργασίας των δυο λαών, και να μεταγγίσει την συνταγματική και την κοινοβουλευτική πείρα των προστατών στους προστατευόμενους, ώστε να δημιουργηθεί ένα κράτος-πρότυπο, ευτυχισμένων ευρωπαϊών πολιτών. Εκτός των όσων υλοποίησε, παραδίδοντας το μεγαλύτερο πλεόνασμα που είχε ποτέ το δημόσιο ταμείο, επέτρεψε στον επόμενο αρμοστή σερ Χάουαρντ Ντάγκλας, που διακρίθηκε για την πρόθεσή του να μεταβάλει το προτεκτοράτο σε αποικία και τις σπατάλες του, που οδήγησαν το Κράτος στα πρόθυρα της πτωχεύσεως, να ολοκληρώσει τους προγραμματισμούς, κατασκευάζοντας τελικά το φρενοκομείο, νοσοκομεία και φυλακές, να επικυρώσει τον νέο Ποινικό Κώδικα και να ενισχύσει την Εκπαίδευση. Η Αγγλο-Ιόνια διοίκηση αλλιώς εκτιμώντας τα πράγματα, επέλεξε να υποβαθμίσει την συμβολή του Νιούτζεντ και σε ανάμνηση της διοίκησης του Ντάγκλας να αναγείρει την στήλη που σήμερα δεσπόζει. Για τον Νιούτζεντ αρκέστηκε να κατασκευάσει ορειχάλκινη προτομή, που τοποθέτησε, αθέατη στους πολλούς, στην αίθουσα συνεδριάσεών της και ακόμα και σήμερα δεν προβάλλεται, ούτε καν για την καλλιτεχνική της αξία ως έργο του Παύλου Προσαλέντη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στο κεφάλαιο με τα «Συμπεράσματα», του δίτομου οδοιπορικού *Lands Classical and Sacred*, ουσιαστικά σε εκείνο που αναφέρεται στην επιστροφή του στην Βρετανία, κάνει μια εκτενή αναφορά στους Ιονίους και στα τρέχοντα οικονομικά προβλήματα του Κράτους.⁹⁴

«... Πάλι για μερικές ημέρες απόλαυσα την ευγενική υποδοχή του Λόρδου Σίτον και την συντροφιά των παλιών μου φίλων εκεί. Δεν μπορώ να θυμηθώ τις δύο τελευταίες επισκέψεις μου χωρίς να φέρω στο νου την ευτυχία που δοκίμασα βλέποντας αυτό τον λαό για τον οποίο παντοτινά θα τρέφω θερμότατο ενδιαφέρον, με πλήρη συναίσθηση του ευεργετικού χαρακτήρα των μέτρων που βρίσκονται τώρα σε εξέλιξη για την αποκατάσταση της οικονομικής και κοινωνικής του κατάστασης. Σταθερός, ήρεμος, προσιτός και αμερόληπτος, άνθρωπος χωρίς ρηχά μυστήρια ή μικρότητες ψυχρής καρδιάς, ούτε επιδεικτικός της τάξης, του αξιώματος ή της εξουσίας, που κάθε παθιασμένος ή ματαιόδοξος κακοποιεί με πράξεις ιδιωτικής καταπίεσης ή δημόσιας κακής συμπεριφοράς, ο λόρδος Σίτον είναι πολύ δίκαιος και σοφός για να κυβερνά με τη βία ή με την ίντριγκα, όταν μπορεί να προκαλέσει τη στοργή ενός ευαίσθητου και καλοπροαίρετου λαού με την ειλικρίνεια της συμπεριφοράς, την σταθερότητα του σκοπού και έκδηλη την εγκάρδια επιθυμία να διαχειριστεί την εξουσία της μεγάλης χώρας του, όπως αρμόζει καλύτερα στην αξιοπρέπειά της, ταυτίζοντάς την με την ευημερία και την ευτυχία των κρατών που προστατεύει. Για να αποκαταστήσει τους οικονομικούς πόρους εκείνων των νησιών, που τα βρήκε επιβαρυσμένα από ένα τεράστιο έλλειμα, ένα ανεξόφλητο δάνειο και μια καθυστέρηση τριών χρόνων της εισφοράς στην Αγγλία για τα έξοδα των στρατευμάτων και των οχυρώσεων, ποσό που ανέρχεται συνολικά σχεδόν στο διπλάσιο του διαθέσιμου πλεονάσματος εσόδων πριν από μερικά χρόνια, είναι ένα έργο που κανείς δεν μπορεί να επιτύχει ξαφνικά. Ο φτωχός φίλος μου, Στιούαρτ Μακένζι, κατά τη σύντομη διάρκεια της θητείας του, και με την κακή υγεία που τελικά τον έστειλε στον τάφο του, δεν είχε την ευκαιρία να το θέσει υπό έλεγχο. Ο Λόρδος Σίτον το έχει αναλάβει εφαρμόζοντας μια αυστηρή αλλά έντιμη και ευγενική οικονομία, με κάποιο αξιοθαύμαστα διαρρυθμισμένο μηχανισμό χρηματοδότησης, στον οποίο έχει υποστηριχθεί και βοηθηθεί καλά

⁹⁴ Lord Nugent, *Lands*, vol II, σ. 208-222. Η αναφορά στα Ιόνια Νησιά στις σ. 218-222.

από την Ιονική κυβέρνηση. Το πρώτο μεγάλο δώρο, το πιο ωφέλιμο, που απέσπασε ήταν ο επιμερισμός της εισφοράς των Ιονίων Νήσων για τα έξοδα προστασίας, σύμφωνα με την κλίμακα σε αντιστοιχία με τα ετήσια έσοδά τους, με ανώτατο όριο το ποσό που προηγουμένως είχε καθορισθεί ως ετήσιο ποσό. Κάτω από αυτή τη συνετή και γενναιόδωρη μείωση της κύριας ζήτησης για τα έσοδά τους, και τα μέτρα που βρίσκονται σε εξέλιξη για τη ρύθμιση των δασμών, την απλούστευση του φορολογικού συστήματος και την ενθάρρυνση της γενικής βιομηχανίας, ελπίζω και πιστεύω ότι μερικά χρόνια ακόμη αρκούν για να δικαιώσουν την κυβέρνηση του Λόρδου Σίτον με τη διαρκή ευγνωμοσύνη του λαού των Ιονίων Νήσων.

Οι Επτανήσιοι είναι δύσπιστοι στην αρχή και καχύποπτοι απέναντι στα έμμεσα κίνητρα και θα ήταν πράγματι παράξενο, μετά από τόσο μακρά εμπειρία αν δεν ήταν. Αλλά γίνονται ειλικρινείς όταν πεισθούν για την ειλικρίνεια των άλλων. Η ευφυΐα τους είναι κοφτερή και η εμπειρία τους τέλεια, προσπαθούν να παραπλανήσουν ή να εξαπατήσουν και είναι περισσότερο από ότι περιμένετε. Και αν κάποιος άκαρδος καταπιεστής ή χαμηλόβαθμος δολοπλόκος μου πει ότι τον εμπόδιζαν σε κάθε ευκαιρία με ένα ανήσυχο πνεύμα και αναξιόπιστες δηλώσεις, του απαντώ: Εσείς σπείρατε κακό σπόρο εκεί που κάθε νέος σπόρος θα φυτρώσει πλούσια και θα αποδώσει εκατονταπλάσια, ο κακός καρπός που φυτρώνει είναι δικός σας και δεν είναι το γηγενές προϊόν ενός ωραίου και ευγνώμονος εδάφους.

Είχα πει ότι είναι καλός λαός. Πρόκειται για τυφλή ή επιπόλαιη μεροληψία; Θα προσπαθήσω να δείξω ότι δεν είναι. Ο νόμος περί αποδείξεων στα δικαστήρια του Ιονίου διαμορφώθηκε από τους Βενετούς, και μάλιστα πολύ έξυπνα, με σκοπό να καταστήσουν όσο το δυνατόν πιο δύσκολη την παραπομπή ενός εγκληματία στη δικαιοσύνη. Το κίνητρο ήταν σαφές. Ο Βενετός Προβλεπτής κυβερνούσε με δωροδοκία, κατέστειλε ό,τι ήθελε να καταπνίξει με κατασκοπεία, με μυστική σύλληψη και αυθαίρετη φυλάκιση. Τιμωρούσε ό,τι ήθελε να τιμωρήσει με τη μεσολάβηση μισθωμένων μπράβων. Δεν επιθυμούσε αποτελεσματικά μέσα καταδίκης της ενοχής. Επιθυμούσε το αντίθετο: να αποδυναμώσει το χέρι και να κλείσει το μάτι της ποινικής δικαιοσύνης, προκειμένου, [...] να προστατεύσει καλύτερα και να σώσει τον πράκτορά του. Σύμφωνα με το νόμο περί αποδείξεων ο "partito offeso" ο πραγματικός κατηγορούμενος, αυτός που γνωρίζει τα περισσότερα -ίσως, εκτός από τον εγκληματία-, ο μόνος που γνωρίζει οτιδήποτε, για τις περιστάσεις του εγκλήματος, καθίσταται απαράδεκτος ως μάρτυρας, με την αιτιολογία ότι μπορεί να επηρεαστεί στην κατηγορία από προσωπική ή οικογενειακή έχθρα. Εκεί, λοιπόν, όπου οι ηθικές αποδείξεις της ενοχής είναι πιο σαφείς, συχνά οι νομικές αποδείξεις καθίστανται οι πιο δύσκολες στην επίτευξή τους. Και πάλι: Τα Ιόνια νησιά προσφέρουν άφθονα φυσικά μέσα για να βοηθήσουν στη διαφυγή και να δελεάσουν το έγκλημα. Ορεινά και αραιοκατοικημένα νησιά - όλα σε ακτίνα δεκατεσσάρων μιλίων - ένα, η Λευκάδα, σε απόσταση αναπνοής από κάποιο άλλο βασίλειο. Με όλες αυτές τις μεγάλες διευκολύνσεις και πειρασμούς του εγκλήματος - που προσφέρονται από τη φύση, και χρησιμοποιούνται από το νόμο - κατά τη διάρκεια των δύομισι ετών που γνώρισα αυτά τα νησιά υπήρχε ένας πολύ χαμηλότερος μέσος όρος εγκληματικότητας, σύμφωνα με τον αριθμό του πληθυσμού (και η αστυνομία δεν ήταν ανενεργή να αναφέρει οποιαδήποτε περίπτωση ύποπτου θανάτου, ή οποιαδήποτε άλλη περίπτωση που υποδεικνύει την πιθανότητα να έχει διαπραχθεί έγκλημα) από ό,τι στην Αγγλία κατά τη διάρκεια οποιωνδήποτε δύομισι ετών που καταγράφουν οι στατιστικές. Παραδέχομαι ότι οι Άγγλοι είναι κακός λαός; Ο Θεός να το κάνει. Πώς μπορώ τότε να αποφύγω την ομολογία ότι οι Ίονες είναι καλός λαός; Δεν γνωρίζω κανέναν πιο έτοιμο να το ομολογήσει από τον δίκαιο και αμερόληπτο λόρδο Σίτον...».